ZORG & ZEGGENSCHAP

Nr. 61 | herfst 2022
Een uitgave van LOC Waardevolle zorg

Week van de Medezeggenschap 3 t/m 7 oktober

"De Toekomst is Waardevolle zorg"

Samenleven op het erf van Het 8ste Werk in Kampen

"Voor elkaar zorgen is helend"

Week van de Radicale vernieuwing 7 t/m 11 november

"Op zoek naar Waardevol leven"

Waardevolle zorg ook online!

Het LOC-kenniscentrum,
-nieuws & -netwerk:

op www.loc.nl

De toekomst van de gezondheidszorg is Waardevolle zorg

LOC
Waardevolle zorg

Nr. 61 - herfst 2022

In dit nummer

12

LOC fel tegen doorspelen persoonlijke gegevens

“Juist in de ggz is het bewaken van privacy enorm belangrijk.”

28

Passende medezeggenschaps-regelingen in de praktijk

“Luisteren naar elkaar visie en perspectief op cliëntbelang.”

32

Radicale vernieuwing zorg: Carintreggeland schaft verplichte dubbele medicatiecontrole af

“Door het vertrouwen voelen medewerkers zich nóg verantwoordelijker.”

En verder

05 Nieuws
08 Week van de Medezeggenschap
10 Week van de Radicale vernieuwing
14 Cliëntenraad en corona
16 Het 8ste Werk
20 Cliëntenraad en vastgoed
22 Waardevol leven
24 Manifest RV jeugdzorg
26 In beeld
31 De Binding
36 RVGGZ
38 Portretten medezeggenschap
40 Interview Bauke Koekkoek
46 Cliënt en raad
48 Vraagbaak
51 Colofon
52 Agenda

LOC Waardevolle zorg

Tekst: **Marthijn Laterveer**

Elkaar helpen

In de zorg is veel aan de hand. De personeelstekorten zijn groot. Corona geeft onzekerheid. En in alle zorgsectoren wordt het gesprek gevoerd over wat we goede kwaliteit vinden. Waarbij steeds het uitgangspunt is dat mensen die ondersteuning nodig hebben hun leven kunnen leiden op een manier die bij hen past. Dat zij betekenisvolle relaties met anderen kunnen hebben. En dat hulpverleners zich gesteund voelen om hun werk te doen. Want werken vanuit de relatie is de kern van de zorg.

"Cliëntenraden moeten steeds blijven zorgen dat de mens werkelijk centraal staat in de zorg"

Steeds centraal stellen wat er voor mensen toe doet lijkt logisch. Zorg is mensenwerk. Maar dat in de praktijk ook écht doen is lastiger. Juist in tijden van personeelstekorten staat het werken vanuit de relatie onder druk. En ook wetgeving, verantwoording en regels vragen aandacht.

Juist nu is het belangrijk dat cliëntenraden steeds blijven zorgen dat de mens werkelijk centraal staat in de zorg. Door bij ieder besluit te kijken wat de gevolgen zijn voor mensen die zorg nodig hebben. Het is soms ingewikkeld hoe je als cliëntenraad het beste je rol kunt invullen. Dan is het fijn te horen hoe andere cliëntenraden dat doen. Of van deskundigen te horen welke tips zij hebben. Dat is ook precies wat we gaan doen tijdens ***de Week van de Medezeggenschap*** in oktober. Cliëntenraden kunnen elkaar ontmoeten en kennis opdoen. Maar ook andere betrokkenen zoals bestuurders en managers kunnen deze week inspiratie opdoen over effectieve medezeggenschap.

In november organiseren we ***de Week van de Radicale vernieuwing***. Tijdens deze week ontmoeten allerlei betrokkenen uit de ouderenzorg, geestelijke gezondheidszorg en jeugdzorg elkaar. Zij vertellen wat zij doen om de relatie tussen de mens die zorg nodig heeft, de naasten en de medewerkers centraal te stellen. In deze week ligt de focus op ervaringsdeskundigheid. Want praktijkverhalen helpen om niet alleen te praten, maar de zorg in de praktijk aan te laten sluiten bij wat mensen echt belangrijk vinden. Ook het onderwijs komt deze week uitgebreid aan bod. En de laatste dag zullen we bespreken hoe de verschillende sectoren elkaar kunnen helpen.

Ik hoop je te zien tijdens de Week van de Medezeggenschap (3 tot en met 7 oktober) of tijdens de Week van de Radicale vernieuwing (7 tot en met 11 november)!

Marthijn Laterveer
Coördinator LOC Waardevolle zorg

Afscheid en ervaringen lid LOC-regioteam Friesland

Dit jaar neemt Annet van der Zee na jarenlange betrokkenheid afscheid van het regioteam in Friesland. In dit interview vertelt ze over haar ervaringen als een van 'De kartrekkers': "een groep enthousiastelingen met medezeggenschap als verbindende factor."
Lees meer via: **www.loc.nl/kartrekkers**

In dialoog over geweld in de jeugdzorg

"We willen komen tot een jeugdzorg die beter beschermt." Dat is wat de jeugdzorgaanbieders, verenigd in Jeugdzorg Nederland, zeiden na het uitkomen van het rapport van de Commissie De Winter 'Onvoldoende beschermd'. Om dat te bereiken vinden zij het belangrijk dat het onderwerp 'geweld' bespreekbaar wordt en blijft. Een middel dat ze daarvoor inzetten is de dialoog tussen (oud)cliënten, professionals en bestuurder(s) over geweld in de jeugdzorg. Bij deze ook aan cliënten(raden) in de jeugdzorg de uitnodiging om daarvoor het initiatief te nemen. Jeugdzorg Nederland kan de (eerste) dialoog faciliteren met een onafhankelijk dialoogbegeleider (die door Jeugdzorg Nederland wordt betaald). Om organisaties te helpen een goede dialoog te voeren, maakte Jeugdzorg Nederland bovendien de handreiking 'In dialoog' en een filmpje. Meer info: **www.loc.nl/in-dialoog**

(Ex-)cliënten en naasten pakken rol in landelijke ggz-beweging

Om in de langdurige ggz te kunnen komen tot menselijke zorg, is het essentieel dat de mensen om wie het gaat, en wat voor hen belangrijk is, het uitgangspunt zijn. Dat kan alleen door hen steeds opnieuw te betrekken bij de organisatie van de zorg en ondersteuning. Dat is dan ook het uitgangspunt van de vernieuwing bij deelnemende ggz-organisaties binnen Radicale vernieuwing langdurige ggz. Ook in de activiteiten vanuit deze landelijke beweging (ondersteund door LOC) pakken cliënten, ervaringsdeskundigen en naasten een rol.
www.loc.nl/pakken-rol

Video: "Geen gesloten deuren, ruimte om te gaan waar je wilt"

Bij vernieuwer 'Iets terug doen' stimuleren bewoners en medewerkers elkaar om het beste uit zichzelf te halen en te blijven groeien. Het wooninitiatief bevindt zich aan een drukke weg, maar dat is hier op zich geen reden om de vrijheid van bewoners (vooral met geheugenproblemen) te beperken.
www.loc.nl/iets-terug-doen

Rapport: Tandheelkundige zorg in de Wlz

Onlangs verscheen een eindrapportage over tandheelkundige zorg vanuit de Wet langdurige zorg. LOC werkte mee aan dit onderzoek. Daarbij gaven we aan dat er een ongewenst onderscheid wordt gemaakt of mensen die in een verpleeghuis wonen wel of niet tandheelkundige zorg via het verpleeghuis ontvangen.
Meer lezen: **www.loc.nl/tanden-wlz**

Tip je bestuurder: Leergang medezeggenschap jeugdzorg

Het is essentieel dat juist de stem van ouders, kinderen en jongeren die zorg en ondersteuning krijgen, een duidelijke plek krijgt in de beleidsvorming - en daarmee in de kwaliteit van zorg. Deze kosteloze LOC-leergang kan helpen. Bestuurssecretaresse/ stafmedewerkers zijn ook welkom!
www.loc.nl/tipjebestuurder

Contact centrale en lokale raden

“Ik heb net een boeiende sparsessie gehad waarin we deze relatie aan bod lieten komen”, schrijft LOC-adviseur Tiske Boonstra op ons sociaal platform. “Een deelnemer van de sparsessie vroeg zich af hoe het zit met de verdeling van bevoegdheden. De wet stelt dat je daar samen afspraken over moet maken in de medezeggenschapsregeling. Maar wat zet je daar dan in?” Vervolgens schetst Tiske enkele voorbeelden van hoe verschillende raden dit regelen. Te lezen op: **www.loc.nl/ccr-lcr**

Bijdrage LOC aan nazorg bij Mesh-implantaten

LOC Waardevolle zorg zet zich sinds 2017 in voor betere behandelmogelijkheden en nazorg voor mensen met een ‘Mesh prothese’ (matje), bij wie als gevolg hiervan complicaties optreden. De patiëntengroep met complicaties bestaat uit 10.000 tot 15.000 mensen. Zij ontvingen niet de juiste zorg en kregen onvoldoende erkenning voor de klachten waarmee zij te maken kregen. LOC begeleidde een Ronde Tafel-traject met betrokken partijen om gezamenlijk oplossingen te bespreken voor patiënten met problemen. Vanuit de visie dat elk mens een waardevol leven moet kunnen leiden, ook als diegene zorg nodig heeft. Inmiddels krijgen mensen die dit nodig hebben betere nazorg. Ook werken artsen en patiëntenvertegenwoordigers verder met elkaar samen aan onderzoek en richtlijnen. LOC is blij met de tot nu toe bereikte resultaten en rondt haar betrokkenheid af. Meer weten? **www.loc.nl/bijdrage-mesh**

Kinderen lossen zelf opvoedvraagstukken op

“Door de hoge prestatiedruk en geluksnorm zijn gewone obstakels in het opgroeien en opvoeden problemen geworden, waar kinderen en ouders professionele zorg bij vragen.” Interventies van vernieuwers die betrokken zijn bij Radicale vernieuwing jeugdzorg moeten bijdragen aan het normaliseren en de-medicaliseren van opvoed- en opgroei-ondersteuning. **www.loc.nl/kinderen-zelf**

Invloed op het kwaliteitsbeleid

In veel organisaties wordt gewerkt met een kwaliteitsplan. Als cliëntenraad kun je invloed uitoefenen op de plannen, die direct de levens van mensen raken. LOC organiseerde bijeenkomsten over dit onderwerp en deed er verslag over op ons online platform. Terug te lezen via **www.loc.nl/invloed-kwaliteitsbeleid.**
LOC-coördinator Thom van Woerkom: “Ga je het met de bestuurder over cijfers hebben of over de beleving van mensen? Cliëntenraden vragen zich nog wel eens af of ze voldoende kennis en expertise hebben om dat ‘goede gesprek’ te voeren. Daar hoeven ze zich geen zorgen over te maken. Want ze nemen een heel belangrijk perspectief mee: dat van mensen die zorg nodig hebben.”

Reageren op Zorg & Zeggenschap

Wil je reageren op een artikel in Zorg & Zeggenschap, een gesprek starten of zelf een blog schrijven? Dat kan. Meld je aan op het LOC-platform en reageer direct op **www.clientenraad.nl/praat-mee** of een van onze vernieuwingsplatforms.

LOC nieuwsbrieven

Via onze nieuwsbrieven blijf je op de hoogte van LOC-activiteiten en belangrijke ontwikkelingen in zorg, wonen en welzijn. Schrijf je in op **www.loc.nl/nieuwsbrief**

Ontmoetingsmogelijkheden ondersteuners cliëntenraden

LOC richt tijdens de Week van de Medezeggenschap (3 t/m 7 oktober) een speciale plek in waar je iedere dag collega-ondersteuners en LOC-adviseurs Theo, Xandra en Loes kunt ontmoeten. Om elkaar te spreken, ervaringen en dilemma’s uit te wisselen. Ook na deze Week bieden we mogelijkheden. Meer info: **www.loc.nl/ondersteuners-ontmoeten**

3 t/m 7 oktober: Week van de Medezeggenschap

Andere rol cliëntenraad bij zorg vanuit wijk

Tekst: **Pien Heuts**

Voor het derde jaar op rij organiseert LOC begin oktober de Week van de Medezeggenschap. Cliëntenraadsleden, ondersteuners, bestuurders, brancheorganisaties, zorgkantoren en toezichthouders gaan met elkaar in gesprek. Minister Helder opent de Week. Belangrijke vraag: welke rol kunnen cliëntenraden spelen in een meer wijkgericht zorgaanbod?

In de sfeervolle Utrechtse broedplaats Kanaal 30 organiseert LOC van 3 t/m 7 oktober tal van workshops, inspirerende sessies en ontmoetingen. De Week staat bol van ervaringsverhalen uit de medezeggenschap. Bij de Vraagbaakstand kunnen bezoekers niet alleen live terecht met al hun vragen, maar ook voor alle LOC-publicaties. Ook voor ondersteuners is er een stand. Cliëntenraadsleden die niet willen of kunnen afreizen naar Utrecht kunnen gebruikmaken van een dagelijks variërend onlineprogramma. De donderdagavond wordt afgesloten met een online late night talkshow. Op de afsluitende vrijdag kunnen cliëntenraadsleden een activiteit op de eigen locatie organiseren om hun zichtbaarheid te vergroten. Ook minister Helder zal haar opwachting maken en het belang van medezeggenschap benadrukken.

> ***"Hoe organiseer je zeggenschap voor mensen die zorg nodig hebben in buurten en wijken?"***

Pionieren

LOC-coördinatoren Thom van Woerkom en Marthijn Laterveer zijn verheugd dat de Week van de Medezeggenschap dit keer, zoals het zich nu laat aanzien, fysiek op locatie kan worden georganiseerd. De eerste Week in 2020 werd vanwege coronamaatregelen pijlsnel online opgezet. Ook de Week in 2021 moest digitaal. Marthijn: "We liepen in 2020 voorop door zo'n grootschalige online week voor cliëntenraden te organiseren.

We hadden geen voorbeeld, moesten pionieren." Thom: "We kregen veel waardering van cliëntenraden, partners uit het LOC-netwerk en het ministerie. Het was een succes. Omdat cliëntenraden behalve geïnformeerd en geschoold willen worden, elkaar graag willen ontmoeten, zijn we heel blij dat het nu eindelijk fysiek kan."

Veranderende rol cliëntenraad

Ook komende editie van de Week van de Medezeggenschap biedt LOC weer een kleurrijk en divers aanbod aan workshops over bijvoorbeeld de rol van de cliëntenraad en die van de ondersteuner, visie op medezeggenschap, contact met de achterban, samenwerking met partners, belangenbehartiging door LOC, Waardevol wonen en Waardevolle zorg. Thom: "Maar in de komende Week ligt de nadruk daarnaast ook op de vraag welke rol je als cliëntenraad gaat spelen in een veranderende samenleving en dito zorgaanbod. Cliëntenraden hebben van oudsher de taak om de belangen te behartigen van mensen die zorg en ondersteuning krijgen via de zorgorganisatie. Steeds meer mensen krijgen echter zorg thuis of ontvangen andere vormen van zorg - in de ouderenzorg, gehandicaptenzorg, geestelijke gezondheidszorg, jeugdzorg. Dat vraagt ook om andere vormen van medezeggenschap. Zorg zal steeds meer vanuit de wijk worden georganiseerd, in plaats vanuit zorgorganisaties. Hoe organiseer je zeggenschap voor mensen die zorg nodig hebben in buurten en wijken?"

"Hoe haal je de informatie op over wat mensen nodig hebben om een waardevol leven te kunnen leiden?"

Hoe bereik je directe invloed?

De Week biedt cliëntenraden handvatten om te onderzoeken of ze de rol kunnen spelen die ze willen spelen. Ook in een veranderend, meer wijkgericht zorgaanbod. Marthijn: "Het belangrijkste doel van zeggenschap is Waardevolle zorg dichterbij brengen. Zodat mensen die zorg en ondersteuning nodig hebben het leven kunnen leiden dat ze willen leiden. Hoe bereik je dat als cliëntenraad, zeker als je achterban meer divers en meer op afstand is? Ga je meepraten over beleid, de meerjarenstrategie of de jaarrekening? Of neem je zelf het initiatief en ga je zelf aangeven of bepalen wat er op het gebied van zorg moet gebeuren? Thom: "Hoe bereik je dat mensen die zorg krijgen binnen een gemeenschap daar direct invloed op hebben?" Marthijn: "Hoe haal je de informatie op over wat mensen nodig hebben om een waardevol leven te kunnen leiden. En hoe zorg je vervolgens dat op basis daarvan zorg geleverd wordt? Een burgerraad zou een mogelijkheid zijn om tot maximale zeggenschap en invloed te komen."

Stapje verder

Het overkoepelende thema van de Week is 'De toekomst is Waardevolle zorg'. Hoe oriënteer je je als cliëntenraad op de toekomst? Welke focus heb je nodig om Waardevolle zorg dichterbij te brengen? Wat is je werkwijze? Marthijn: "Neem je de medezeggenschapswet als leidraad bij een advies of ga je toetsen bij mensen of ze de zorg krijgen die ze echt nodig hebben. Durf je die keuze te maken?" Thom: "Het is mooi als mensen na de Week het gevoel hebben een stapje verder gebracht te zijn in hun bijdrage aan Waardevolle zorg. Alle verschillende sectoren die elkaar tijdens de Week ontmoeten kunnen enorm veel van elkaar leren."

Meer informatie en inschrijven:
www.weekvdmedezeggenschap.nl
Zie ook pagina 26.

7 t/m 11 november:
Week van de Radicale vernieuwing

‘Op zoek naar Waardevol leven’

Tekst: **Pien Heuts**

Tijdens de landelijke inspiratieweek van 7 tot en met 11 november kunnen de vernieuwingsbewegingen in het verpleeghuis en zorg thuis, de langdurige ggz, jeugdzorg en zorgonderwijs elkaar ontmoeten, ervaringen delen, van elkaar leren en hun krachten bundelen. Thema: ‘Op zoek maar Waardevol leven’

De Week van de Radicale vernieuwing geeft een podium aan alle mensen die aan de gemeenschappelijke radicale vernieuwingsdroom werken: vanuit de relatie tussen cliënten, naasten en medewerkers zorg organiseren. Opdat iedereen een waardevol leven kan leiden, dat aansluit op wat er voor hem of haar toe doet. De komende inspiratieweek (in 2021 voor de eerste keer georganiseerd) biedt mensen en organisaties uit de bewegingen een inspirerend aanbod op locatie in Utrecht, bij de deelnemende zorgorganisaties, op een school in Zwolle en bij het ministerie van VWS. Daarnaast is er een onlineprogramma.

Dezelfde droom

“Het belangrijkste is dat de verschillende bewegingen van elkaar kunnen leren”, zegt LOC-coördinator Marthijn Laterveer. “Alle bewegingen streven immers dezelfde droom na: zorg die écht over de relatie gaat en de mens daarin ziet. Ervaringen van mensen met zorg, hun naasten en van mensen die werken in de zorg, mooie voorbeelden en dilemma’s staan centraal tijdens alle activiteiten.”
Tijdens de inspiratieweek komt elke dag een vernieuwingsbeweging expliciet aan bod. Maandag: Radicale vernieuwing in het verpleeghuis en thuis. Dinsdag: Radicale vernieuwing langdurige ggz. Woensdag: Radicale vernieuwing jeugd, waarbij studenten met ervaringen in de jeugdzorg centraal staan. Donderdag: activiteiten op zorglocaties. Omdat de vernieuwingsbeweging in het zorgonderwijs met alle zorgdomeinen is verweven, is daar elke dag aandacht voor.

Breder samenlevingsperspectief

Bijzonder is de vrijdag met een afsluitende discussie over het bredere samenlevingsperspectief. Het gaat dan over nieuwe vormen van samen wonen en samen

“We wilden met de start van radicale vernieuwing een veenbrand veroorzaken”

Het gaat er steeds meer om hoe je vanuit de lokale gemeenschap tot veranderingen in zorg en ondersteuning kunt komen.

leven op het ministerie van VWS. Thom van Woerkom, mede-coördinator LOC: “Het is heel goed dat het ministerie van VWS ook meedoet. Dat de zorg moet veranderen, staat buiten kijf. Het gaat er steeds meer om hoe je vanuit de lokale gemeenschap tot veranderingen in de zorg en ondersteuning kunt komen. En hoe je bereikt dat instituten er voor mensen zijn en niet omgekeerd. Bij nieuwe zorginitiatieven zullen rollen van zorgorganisaties, bestuurders en overheid veranderen. Als je zorg meer organiseert vanuit de lokale gemeenschap én echt de mens die zorg nodig heeft ziet, vraagt dat een andere opstelling van organisaties en overheid.”

Verbinder en aanjager

De beweging Radicale vernieuwing zorg (RVZ, voorheen verpleeghuiszorg) timmert nu ruim vijf jaar aan de weg om de zorg consequent vanuit de relatie tussen de mens die zorg nodig heeft, naasten en medewerkers te organiseren. Zodat het in de zorg weer om mensen en menswaardigheid draait in plaats van het volgen van wetten, systemen, gewoonten en protocollen. Andere vernieuwingsbewegingen in de langdurige ggz en jeugd zijn intussen ontstaan. Marthijn: “LOC begon als initiator, aanjager en bewaker die erop toeziet dat de focus op de droom blijft bestaan. Nu zitten we ook in de rol van aanjager én verbinder tussen de verschillende bewegingen. En hoewel alle bewegingen dezelfde droom hebben, verschillen ze toch. Zo is Radicale vernieuwing zorg gestart met zorgorganisaties in de verpleeghuiszorg en zorg thuis en partners. De vernieuwingsbeweging in de jeugdzorg is gestart met ouders, jongeren, de gemeenschap, het onderwijs en de gemeenten. De vernieuwers in de langdurige ggz zijn gestart vanuit zorgorganisaties en landelijke partijen.”

Geen blauwdrukken

Terugblikkend zien beide coördinatoren dat er grote stappen zijn gezet. Ging het in het begin veelal over veranderkunde, gaandeweg kwam steeds meer eigenaarschap. Waarbij het besef dat zorg over de relatie gaat en mensen die zorg of ondersteuning nodig hebben echt gezien worden, steeds groter is. En hoe de balans te vinden tussen veranderingen en de concrete, tastbare uitwerking in de praktijk. Blauwdrukken bestaan niet, omdat elke organisatie en onderlinge relaties anders zijn. Thom: “Deze week komen er veel ervaringsverhalen langs, waarbij duidelijk wordt wat vernieuwing oplevert in het leven van mensen. Daar gaat het immers om.” Marthijn: “We wilden met de start van radicale vernieuwing een veenbrand veroorzaken en bereiken dat Waardevolle zorg normaal wordt in Nederland. We zijn op weg.”

Meer informatie:
www.weekvanderadicalevernieuwing.nl
Zie ook pagina 27.

LOC fel tegen doorspelen persoonlijke gegevens

Behoud de privacy in de geestelijke gezondheidszorg

Tekst: **Marthijn Laterveer**

Hulpverleners in de geestelijke gezondheidszorg moeten sinds juli 2022 informatie aanleveren bij de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) over het psychisch welzijn van cliënten. Deze gegevens worden gebruikt om te bepalen of een behandeling vergoed wordt. LOC is hier fel op tegen. Juist in de ggz is het bewaken van de privacy uiterst belangrijk.

Mensen die psychische problemen ervaren kunnen daar flink last van hebben. Bovendien leidt het al snel tot een stigma dat mensen belemmert. Bijvoorbeeld bij het vinden of behouden van werk of het aangaan van relaties. Daarom is juist in de geestelijke gezondheidszorg vertrouwen uiterst belangrijk. Dat wat de hulpverlener en degene die de ondersteuning vraagt samen bespreken, moet binnen de muren van die kamer blijven. Dat is een grondrecht en het is ook een voorwaarde om echt open te durven zijn over ervaringen en gevoelde problemen.

Zonder toestemming

De overheid, inkopers en landelijke organisaties willen persoonlijke gegevens vaker gebruiken voor andere doeleinden. Een paar jaar geleden was dat om zorgorganisaties te kunnen vergelijken. Het verplicht aanleveren van deze zogeheten ROM-lijsten werd met succes bestreden door het actiecomité ‘Stop benchmark met ROM’ van ervaringsdeskundigen en hulpverleners, ondersteund door LOC. Uiteindelijk bepaalde de Autoriteit Persoonsgegevens in 2019 dat aanlevering van de lijsten aan een landelijke databank moest stoppen. De privacywaakhond stelde dat medische gegevens ‘bijzondere persoonsgegevens’ zijn, die alleen verzameld mogen worden met uitdrukkelijke instemming van de patiënt.

Deze keer gaat het om de zogenoemde Honos-vragenlijsten. Hulpverleners moeten deze, heel persoonlijke, vragenlijsten aanleveren bij de Nederlandse Zorgautoriteit. Zodat de NZa kan bepalen hoeveel geld er nodig is voor een behandeling. Het is niet vrijblijvend: als hulpverleners deze lijsten niet aanleveren krijgen zij een boete. Het betreft zeer persoonlijke gegevens, zoals over seksualiteit of verslavingen. Dit doorspelen van informatie gebeurt zonder goedkeuring van de betrokkene zelf. Argumenten voor deze handelwijze blijven steken

Oproep

Op 7 september heeft LOC samen met aangesloten cliëntenraden bezwaar gemaakt bij de NZa. De brief is te lezen via
www.loc.nl/brief-nza
LOC ontvangt graag signalen van ervaringen of zorgen die er zijn. Deel deze met ons, zodat we deze kunnen meenemen in onze stappen om deze privacyschending te stoppen.

Bel naar 030 - 284 32 00 of mail naar vraagbaak@loc.nl

Cliëntenraden kunnen binnen de organisatie nagaan hoe met persoonlijke gegevens van cliënten wordt omgegaan.

in dat het wettelijk toegestaan zou zijn. En dat deze gegevens nodig zijn om tot een passende vergoeding en betere ggz te komen. De vraag is of dat klopt. Maar zelfs áls het mag, moet je dit niet willen. Alleen mensen die zelf in actie komen en met een privacyverklaring bij hun behandelaar schriftelijk bezwaar maken tegen het doorspelen van hun medische gegevens, vallen buiten de regeling.

Krachten bundelen

LOC is er fel op tegen dat op deze manier de privacy van mensen geschonden wordt. Landelijke instanties moeten afblijven van wat er plaatsvindt tussen hulpverlener en de persoon die ondersteuning zoekt. Dat is vertrouwelijk en mag niet gebruikt worden voor andere doelen, zoals de financiering van de zorg. Juist in de ggz moeten we de privacy extra bewaken. LOC heeft contact met het landelijk actiecomité dat deze schending van privacy probeert te voorkomen. Wij zullen er alles aan doen om dit te stoppen.

Rol cliëntenraad

Cliëntenraden kunnen binnen de organisatie met de bestuurder overleggen wat deze situatie precies betekent en hoe de organisatie hiermee omgaat. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is de informatie aan mensen die zorg of ondersteuning ontvangen. Krijgen zij informatie over de gegevensuitwisseling en hoe gebeurt dat? Belangrijke vragen daarbij zijn:

- Welke informatie geeft de zorgorganisatie over het feit dat ze gegevens moeten doorgeven?
- Ontvangen mensen informatie over de mogelijkheden om een privacyverklaring in te vullen?

In deze situatie raden we ook aan om te bespreken in hoeverre de organisatie bereid is zich in te zetten om de vertrouwelijkheid in de relatie tussen hulpverlener en mensen die ondersteuning zoeken en/of ontvangen te waarborgen. Cliëntenraden kunnen altijd ongevraagd advies geven over bovenstaande punten. Verder is het ook goed om als cliëntenraad actief signalen op te halen bij de achterban: wat leeft en speelt er? En ook navraag te doen bij de bestuurder of hij/zij bepaalde gevolgen ziet. Bijvoorbeeld dat mensen zorg mijden omdat ze niet willen dat hun gegevens worden doorgegeven.

Op www.clientenraad.nl is een voorbeeld van een privacyverklaring te vinden: www.ggzwnb.nl/privacystatement

Marthijn Laterveer is coördinator LOC Waardevolle zorg.

Rol lokale cliëntenraad belangrijk bij realiseren maatwerk

Corona en zorg: hoe verder?

Tekst: **Marthijn Laterveer**

De afgelopen jaren heeft corona grote invloed gehad op het leven en werken in de zorg. Het is daarom belangrijk om binnen de zorgorganisatie beleid te hebben als corona zich aandient. Inmiddels is er een aantal handreikingen om zorgorganisaties daarbij te helpen. LOC heeft gezorgd dat de rol van cliëntenraden in deze documenten duidelijk verwoord is.

Toen de samenleving werd geconfronteerd met corona is er vooral algemeen landelijk beleid gemaakt. Familie was bijvoorbeeld plotseling in geen enkel verpleeghuis meer welkom. LOC heeft al snel gepleit voor maatwerk. Omdat de ene plek heel anders is dan de andere. In alle hulpmiddelen die we landelijk gemaakt hebben is maatwerk het uitgangspunt. De kern is:

- afspraken over maatregelen rond corona (of andere infectieziekten) gelden per locatie;
- de locatie (of bij zorg thuis regio) start met te onderzoeken wat individuele bewoners/cliënten, naasten en medewerkers belangrijk vinden. Dat kan bijvoorbeeld bij het halfjaarlijks overleg (multidisciplinair overleg) met cliënt/naasten;
- op basis daarvan maken de lokale cliëntenraad, personeelsvertegenwoordiging, manager en behandelaar samen beleid;
- de locatie evalueert het beleid en stelt dat waar nodig bij;
- de centrale organisatie en daarmee ook de centrale cliëntenraad helpen de locaties/regio's waar dat kan.

"Kwaliteit van leven staat voorop bij beleid rondom corona in de langdurige zorg"

Hulpmiddelen

De brancheorganisaties, beroepsorganisaties en cliëntenorganisaties (waaronder LOC) hebben de volgende hulpmiddelen gemaakt:

- Stip op de horizon Covid 19 in de langdurige zorg

Uitgangspunt is dat bezoek en sociaal contact in verpleeghuizen mogelijk moet zijn. Bij een onverhoopte uitbraak moeten per locatie afspraken worden gemaakt.

in alle geclusterde woonvormen in de ouderen- en gehandicaptenzorg.

- Stip op de horizon Covid 19 in de zorg thuis.
- Handreiking bezoek en sociaal contact. Uitbraken van virussen & ziekteverwekkende micro-organismen in verpleeghuizen.
- Afwegingskader voor Fase 3: code zwart in de verpleeghuiszorg, kleinschalige woonvoorzieningen, wijkverpleging, kortdurende zorg, begeleiding en hulp bij het huishouden.

Stip op de horizon langdurige zorg

Dit document geeft handvatten hoe we op langere termijn kunnen omgaan met corona. Uitgangspunt is dat de kwaliteit van leven voorop staat. Maar dat daarbij ook aandacht is voor veiligheid. In dit document staat wat zorgorganisaties zelf kunnen doen, wat landelijke organisaties doen. Maar ook wat er nodig is van bijvoorbeeld de overheid. Zoals voldoende beschermingsmateriaal. De cliëntenraad heeft een rol bij het maken van beleid binnen de eigen zorgorganisatie.

Stip op de horizon thuis

In deze handreiking is het uitgangspunt dat er een balans is tussen kwaliteit van leven en veiligheid in de thuissituatie. Daar is een duidelijke visie binnen de zorgorganisatie voor nodig. Ook hierbij is er een belangrijke rol voor de cliëntenraad, die in het document beschreven staat. Net als bij de langdurige zorg gaat het om wat de zorgorganisatie kan doen, wat landelijke organisaties doen en wat bijvoorbeeld de overheid moet doen.

Bezoek en sociaal contact verpleeghuizen

Deze handreiking is geactualiseerd en nu ook te gebruiken bij andere infectieziektes. Uitgangspunt is dat bezoek en sociaal contact altijd mogelijk blijft. Maar dat bij uitbraken van infectieziekten er per locatie afspraken worden gemaakt. Daarbij is het van belang niet te wachten tot een uitbraak een feit is. Het is de bedoeling steeds bij bewoners, naasten en medewerkers te onderzoeken wat zij willen. Er zijn twee bijlagen die specifiek de rol van de cliëntenraad beschrijven.

Afwegingskader code zwart

Dit document geeft handvatten voor de situaties waarin het niet langer mogelijk is alle zorg te verlenen. Bijvoorbeeld doordat heel veel hulpverleners tegelijkertijd ziek zijn. Dan zal de zorgorganisatie keuzes moeten maken. Door te kijken of andere organisaties of mensen een deel van de zorg kunnen overnemen. Of zelfs welke zorg niet meer geleverd kan worden. De handreiking heeft een aparte bijlage over de rol van de cliëntenraad hierbij.

Platform clientenraad.nl

Alle documenten zijn te vinden op www.clientenraad.nl We zullen als landelijke organisaties de documenten jaarlijks actualiseren.

Marthijn Laterveer is coördinator LOC Waardevolle zorg.

Samenleven op het erf van Het 8ste Werk

“Het kompas moet zuiver zijn”

Tekst: **Pien Heuts**

Een erf delen op basis van gelijkwaardigheid. Een plek bieden aan mensen die in de knel zitten, geen huis hebben of elkaar gewoon willen ontmoeten en helpen. Bij Het 8ste Werk doet iedereen ertoe. “Als mensen er voor elkaar zijn is de meeste zorg overbodig.”

Aan de Zwartendijk 8 heerst grote bedrijvigheid. Aan de voorzijde van de oude boerderij ontstaan de contouren van een mooie tuin en moestuin. In het midden van de grote lap grond wordt gewerkt aan een carrévormig terras. Een stukje verderop staat de oude hooischuur die straks dienst zal doen als rustpunt waar passerende fietsers in het keukentje iets te eten en drinken kunnen maken. Op deze snikhete maandag in de zomer zijn zo’n tien klussers van jong tot oud aan de slag om van de boerderij een oase van rust, met oog en tijd voor elkaar te maken. Inclusief beheerdersechtpaar Jaap Boersma (58) en Gea Overweg (57), die hun baan opzegden om een andere manier van samenleven te realiseren.

“Ik heb een plek gevonden waar mensen er voor elkaar zijn”

Verstikkend systeem

Mensen verbinden door samen een erf op te bouwen. Een plek voor de Kamper gemeenschap waar mensen naar elkaar om kijken, voor elkaar zorgen, met elkaar delen. Waar iedereen welkom is, zeker degenen die het even niet redden in het leven. “Dat was onze droom toen we hiermee begonnen”, vertelt Gea. “De eerste stap was in 2014 eeTze, een plek waar mensen elke donderdagavond bij ons konden eten. We wilden als gezin onze huiskamer verlengen. De verbinding tussen mensen te zien groeien is heel mooi. Er ontstaan contacten, initiatieven, ideeën. We hielpen ook mensen die dakloos waren geworden, in de schulden zaten, eenzaam waren of anderszins waren vastgelopen. Dan hoor je veel verhalen over het verstikkende hulpverleningssysteem. Als we nu eens een plek kunnen bouwen waar mensen kunnen mee-wonen, mee-klussen, mee-genieten en veel officiële zorg en hulp overbodig wordt. Waar mensen elkaar versterken. Waar we een erf met alle voorzieningen kunnen delen op

“Een plek bouwen waar mensen kunnen mee-wonen, mee-klussen, mee-genieten en veel officiële zorg en hulp overbodig wordt.”

basis van gelijkwaardigheid. Zodat je niet blijft hangen in geven en ontvangen.”

Veel voldoening

Zo startte in 2021 Het 8ste Werk in een boerderij in het buitengebied van Kampen. Bij de ingang van de schuur met alle gereedschap zit Jan (71) paaltjes te beitsen die later voor een afzetting zullen dienen. Hij komt hier graag als mee-klusser en is ook betrokken bij eeTze (nu het Lokaal geheten). “Mijn vrouw heeft ernstige epilepsie en woont nu in het verpleeghuis. We zijn 47 jaar getrouwd, dan hakt zo’n scheiding erin. Ik ga elke dag op bezoek en doe daar ook vrijwilligerswerk. Het is fijn om dingen voor andere mensen te kunnen doen. Het geeft

veel voldoening en samen bereik je meer. En het is mooi hier oude spullen een nieuw leven te geven. Alles wat je op het erf ziet is tweedehands en wordt hergebruikt. Duurzaamheid en omzien naar de natuur is een van de stelregels van Het 8ste Werk."

Aan de andere kant van de schuur laat Gea het winkeltje zien. Hier kunnen mensen die levensmiddelen nodig hebben terecht. De meeste producten, van boter tot rijst, zijn als gift langsgebracht. Aan de andere kant van de deur bevindt zich de grote keuken waar straks gezamenlijk wordt geluncht. In de hoek staat een grote kast met geschenken voor degenen die niet de middelen hebben een verjaarscadeautje te kopen. Verderop staat een computer voor algemeen gebruik. Een paar kinderen zitten te gamen op de bank.

Ouderwets noaberschap

Als je met elkaar leeft en elkaar helpt, heb je geen hulpverlening nodig. Dat is de overtuiging van de erfdelers van Het 8ste Werk. Gea: "Ik ben opgegroeid in ouderwets noaberschap. Ik was de jongste op een boerderij. Mijn vader knipte 's avonds het haar van mensen uit de buurt. Stelde de telefoon beschikbaar. Je hielp elkaar. Toen we terugkwamen van ons werk als hulpverlener in Sri Lanka in 2002 viel het ons enorm op hoe het naar elkaar omzien in Nederland niet meer vanzelfsprekend is. Iedereen is druk, het individualisme is groot. De huidige samenleving is steeds meer gebaseerd op zelfredzaamheid. Je koopt jezelf in in een zorgsysteem en moet je vervolgens maar zien te redden. En heel veel mensen redden het niet. De reguliere zorg is stukmakend. Terwijl onderlinge

Beheerdersechtpaar Gea Overweg en Jaap Boersma.

“Onderlinge zorg tussen mensen is helend en veel gelijkwaardiger”

zorg tussen mensen helend werkt en veel gelijkwaardiger is.”
Een lerende beweging, zo omschrijven Gea en Jaap het proces om tot Het 8ste Werk te komen. Met behulp van crowdfunding, vrijwillige adviseurs, coaches, architecten en een bouwteam zijn ze een heel eind gekomen. “Het kompas moet zuiver zijn”, zegt Gea. “Dat maakte ook dat we aanvankelijk sommige subsidies van de gemeente hebben teruggestort. Via crowdfunding met 0 procent rente verbonden we mensen met een écht intrinsieke drijfveer aan ons. Ook hebben we er eigen geld ingestopt en leven we nu van een basisinkomen. Zo is de kloof met mensen die onvrijwillig in krapte leven steeds kleiner geworden.”

Tot rust komen

“Zal ik je even rondleiden?”, vraagt Romano (47), die vandaag met zijn zoons aan het klussen is. Hij gaat voor naar een groot perceel aan de achterzijde van de boerderij. Naast een caravan waar nu een, voorheen dakloze, jongere woont, ligt de fundering voor acht studio’s die volgend voorjaar plaats moeten bieden aan mensen die geen dak boven hun hoofd hebben. Maximaal anderhalf jaar kunnen ze er op een reguliere huurovereenkomst wonen. Die het eerst komt die het eerst maalt; er komen geen wachtlijsten. De voorzieningen zijn voor gemeenschappelijk gebruik. Romano kent de stress van het niet hebben van een vaste woning. Sinds zijn scheiding is hij afhankelijk van tijdelijke onzekere huurcontracten. Vooral voor zijn beide zoons wil hij een stabiele plek. “Het is mooi dat mensen hier straks even tot rust kunnen komen. Als je geen geld, geen huis en allerlei problemen hebt, kun je steeds dieper in de ellende raken.” Hij wijst in de verte waar grasland plaatsmaakt voor een villawijk. “Laat ze toch bouwen voor mensen die in de knel zitten.” Zelf is Romano nu een gelukkig mens. Na een arbeidsongeval, een scheiding en een hartaanval ging de knop om. “Ik heb veel meegemaakt. Nu heb ik een plek gevonden waar mensen voor elkaar zorgen en er voor elkaar zijn.

Hulpverleners heb ik niet meer nodig. Het is mooi om hier te klussen en te koken bij eeTze/Het Lokaal. Als ik eten van de Voedselbank over heb, zet ik vaak een tasje neer bij mensen die het nog harder nodig hebben. Geld en bezit zeggen me niets meer. Ik wil anderen helpen en een voorbeeld zijn voor mijn kinderen.”

Systeemdingen loslaten

Het moge duidelijk zijn: zorgindicaties komen in het woordenboek van Het 8ste Werk niet voor. Gea, die lange tijd in de jeugdzorg heeft gewerkt: “Het zorgsysteem is ziekmakend; met dure indicaties houdt het zichzelf in stand. Alsof het leven uit hokjes en labels bestaat. Ik wil niets van de achtergrond van mensen weten als ze hier komen. Het gaat toch om het gezonde deel van mensen? Hoe meer je al die systeemdingen loslaat hoe meer er mogelijk blijkt wat je niet had kunnen bedenken. Hier op het erf bieden mensen elkaar een veilige omgeving, voelen ze zich weer gezien en kunnen ze uiteindelijk zelfstandig veel sterker verder.” Het 8ste Werk is geen zorgboerderij of dagbesteding, voegt Gea er ten overvloede aan toe. “Iedereen is hier welkom.”

Zie ook het artikel op pagina 10-11 en 27 over de Week van de Radicale vernieuwing van 7 t/m 11 november (www.weekvdmedezeggenschap.nl).
Meer informatie over Het 8ste Werk: www.het8stewerk.nl

Afspraken in medezeggenschapsregeling noodzakelijk

Zorgvastgoed en de rol van de cliëntenraad

Tekst: **José Broers** en **Xandra van der Kruk-Ras**

Een cliëntenraad was het niet eens dat hij niet was betrokken bij de verkoop, nieuwbouw en renovatie van gebouwen van de zorginstelling. De uitspraak die de Landelijke Commissie van Vertrouwenslieden in juli 2022 in deze zaak deed, maakt duidelijk hoe belangrijk het is dat cliëntenraad en zorgorganisatie concrete afspraken hierover maken in de medezeggenschapsregeling.

Wat was er aan de hand? Bij een grote zorginstelling met veel locaties is besloten om een deel van het terrein en het hoofdgebouw te verkopen. Op het gedeelte van het terrein dat wél in eigendom blijft van de zorginstelling worden de gebouwen, bestemd voor de zorg, verbouwd of vindt er nieuwbouw plaats. De lokale cliëntenraad is het niet eens met de wijze waarop hij wordt betrokken bij de plannen voor de verkoop, nieuwbouw en verbouw van het terrein en schakelt de Landelijke Commissie van Vertrouwenslieden (LCvV) in. Die stelt de lokale cliëntenraad niet in het gelijk, maar geeft de zorginstelling en de lokale cliëntenraad wél een aanbeveling mee om zo concreet mogelijke afspraken te maken over de toekomst van de samenwerking.
De uitspraak van de LCvV verduidelijkt op twee punten de rol van de cliëntenraad, namelijk: bij de verkoop van zorgvastgoed én bij ingrijpende verbouwing of nieuwbouw van een instelling.

Rol cliëntenraad bij verkoop zorgvastgoed

Het besluit om een gedeelte van het terrein van het hoofdgebouw te verkopen wordt als een gegeven beschouwd, zo is te lezen in de uitspraak. De verkoop van het terrein is nodig om de renovatie van andere gebouwen van de zorginstelling op het terrein te bekostigen. Wel is het zo dat de lokale cliëntenraad aangeeft dat hij maximale medezeggenschap wil uitoefenen ten aanzien van de gevolgen van de verkoop. In de uitspraak merkt de LCvV op dat sinds de inwerkingtreding van de Wmcz 2018 het besluit tot verkoop van vastgoed buiten het bereik van het adviesrecht valt. Dit is een wijziging ten opzichte van

Wat is in de medezeggenschapsregeling afgesproken als het om nieuwbouw of renovatie gaat?

de oude Wmcz uit 1996, waarin bepaald was dat onder het adviesrecht de 'overdracht van zeggenschap' viel, waardoor ook de verkoop van vastgoed onder deze bepaling viel. De Wmcz 2018 beperkt dit adviesrecht tot de *'overdracht van de zeggenschap over de zorg'.*

Rol cliëntenraad bij ingrijpende verbouwing of nieuwbouw

Naast de verkoop van een gedeelte van het terrein wordt er ook een gedeelte verbouwd en vindt er nieuwbouw plaats. In de medezeggenschapsregeling behoort te staan hoe de cliëntenraad betrokken wordt bij de voorbereiding van een besluit als het gaat om een ingrijpende verbouwing, nieuwbouw of verhuizing van een instelling die erop is ingericht cliënten langdurig te laten verblijven. In dit geschil hadden instelling én cliëntenraad het nagelaten om deze bepaling verder uit te werken in concrete afspraken in de medezeggenschapsregeling. Dat leidde ertoe dat niet helder was hoe de cliëntenraad bij de verbouwing en nieuwbouw betrokken zou worden. De LCvV zegt kort samengevat dat het opstellen van afspraken hierover in gezamenlijkheid moet gebeuren tussen instelling en cliëntenraad én dat het van belang is om de afspraken zo concreet mogelijk te maken.

Wat kun je meenemen?

Naar aanleiding van deze uitspraak is het vooral van belang om te kijken wat er nou is geregeld in de eigen medezeggenschapsregeling. Bij nieuwbouw of renovatie moet voor de cliëntenraad en de instelling helder zijn wanneer de cliëntenraad betrokken moet worden en welke rechten de cliëntenraad heeft.
Het is van belang om hierover als cliëntenraad en zorginstelling in gesprek te gaan en concrete afspraken te maken.

LOC Bouwpool

De LOC Bouwpool ondersteunt cliëntenraden en heeft ook een document ´adviesmomenten bij verbouw/nieuwbouw' ontwikkeld dat helpt inzichtelijk te krijgen wanneer de cliëntenraad betrokken moet worden (www.cliëntenraad.nl).
Wil je als cliëntenraad gebruik maken van de expertise van de LOC-bouwpool, neem contact op met vraagbaak@loc.nl of bel 030 284320 voor meer informatie.

De uitspraak (22-009) van de LCvV is te vinden via www.loc.nl/uitspraak-vastgoed
Zie ook pagina 8 en 26 over de Week van de Medezeggenschap van 3 t/m 7 oktober (www.weekvdmedezeggenschap.nl).

Xandra van der Kruk-Ras en José Broers zijn als adviseur en trainer verbonden aan LOC.

Ervaringsdeskundige jeugdzorg Sander Tegelaar:

“Ik wil de best mogelijke vader op afstand zijn”

Sander Tegelaar: “Als Delano maar gelukkig is, daar draait het om.”

Hoe lukt het mensen ondanks ziekte, beperkingen, tegenslagen of andere hobbels waarde aan hun leven te geven? En wat drijft en motiveert hen van waarde en betekenis te zijn voor anderen? In deze aflevering vertelt Sander Tegelaar (30), ervaringsdeskundige in de jeugdzorg, over zijn drijfveren.

Het staat nog vlijmscherp op zijn netvlies. De eerste keer dat hij zijn zoontje Delano zou zien. 12 januari 2017: ’s morgens Delano, ’s middags de crematie van zijn vader. Als Sander Tegelaar eenmaal begint te vertellen over zijn leven en de intense band met Delano (6) is hij niet meer te stuiten. “Ik ben echt gelukkig. Ik straal weer”, zegt hij terwijl hij foto’s van een vrolijke Delano laat zien.

Dat was wel eens anders. Een heftige relatie deed hem bijna de das om. Ze hadden elkaar ontmoet op de vuilniswagen, anderhalve maand later woonden ze samen bij Sanders moeder. “We konden niet met en ook niet zonder elkaar. Mijn ex had ernstige borderline en ik wilde haar helpen.” Na vier jaar stopte de “giftige knipperlichtrelatie”.

Ik rij tegen een boom, dacht hij toen hij via een vriend hoorde dat op 4 januari 2016 Delano was geboren. “Ik was die dag archieven bij klanten aan het ophalen en had pauze bij de McDonald’s in Wateringen toen ik gebeld werd. Mijn wereld stortte in, wat moest ik doen?” Die dag ging een knop om bij Sander. Hij voelde zich al lang ongelukkig, kon zijn draai vaak niet vinden, wilde een beter leven. “Vanaf dat moment ben ik mijn eigen psycholoog geworden. De belangrijkste vragen waren: wat wil ik en wat is belangrijk voor mijn zoon?”

Goed bevonden

Anderhalve maand na zijn geboorte werd Delano uit huis geplaatst en tijdelijk in een crisisgezin geplaatst. Al snel volgde een zogeheten perspectief biedend pleeggezin, de plek waar hij nog steeds woont. Intussen had Sander met succes erkenning en gezag over zijn zoon gekregen. “Destijds wilde ik dat Delano zo snel mogelijk bij mij zou komen wonen. Ruim een half jaar heb ik gesprekken met jeugdbescherming gevoerd of ik wel oké was. Ik werd goed genoeg bevonden voor een bezoekregeling: één keer per drie maanden mocht ik mijn zoon zien. Dan kun je toch geen band opbouwen? Die eerste keer in januari 2017, in een kamertje van Jeugdbescherming West, speelde Delano met blokken. Hij was heel eenkennig. Hij wilde niets van me weten.”

Eerste knuffel

Dat is nu totaal veranderd. “De omslag kwam toen Delano anderhalf jaar was en hij me voor het eerst een knuffel gaf. Dat was in de speeltuin van de Holliday Inn. De gezinsmoeder had voorgesteld daar een ontmoeting te regelen in plaats van in dat kantoortje. Toen we elkaar later eens per maand mochten zien, zag ik steeds vaker de vrolijke Delano. Inmiddels ben ik papa Sander, ook voor de andere kinderen in het gezin. Dan ga ik natuurlijk nog harder mijn best doen”, lacht Sander.
Hij is trots als hij over het “fantastische gezin” met drie pleegkinderen en twee eigen kinderen praat. “Met hun ‘echte’ zoon ben ik naar Ajax geweest. Ik krijg veel ruimte. Mijn leven is zo schitterend geweest de afgelopen vijf jaar, dankzij dit geweldige gezinshuis. Elke twee weken zie ik een vrolijke Delano. Altijd een bal aan zijn voet. Het is absoluut niet gebruikelijk dat de biologische ouders bij het pleeggezin over de vloer komen.” Met zijn biologische moeder heeft Delano nauwelijks meer contact gehad.

“Mijn belangrijkste vragen waren: wat wil ik en wat is belangrijk voor mijn zoon?”

Ervaring inzetten

Sinds het eerste contact met zijn zoon is het alleen maar bergopwaarts gegaan, concludeert Sander. Naast zijn werk als logistiek planner bij een grote internationaal opererende kwekerij, volgde hij de opleiding tot ervaringsdeskundige in de jeugdzorg. Een studie tot zelfstandig life coach staat op de planning. Hij geeft lezingen, colleges, neemt deel aan lectoraten. “Ervaringsdeskundigheid is zo belangrijk in de jeugdzorg en jeugdbescherming. Er worden te snel etiketten geplakt, rapportages zijn vaak feitelijk onjuist, gevolgen onomkeerbaar. Als er meer oog zou zijn voor de kwetsbaarheden van ouders zouden we tot een menselijker jeugdbescherming kunnen komen. Niet iedereen is natuurlijk in staat om in het belang van het kind te denken, maar ik heb zelf ondervonden hoe het anders kan als je ouders erbij betrekt. Die ervaring wil ik inzetten. En ik wil natuurlijk de best mogelijke vader op afstand zijn.
Als Delano maar gelukkig is, daar draait het om.”

Tekst: **Pien Heuts**

Manifest definitief: teken ook en doe mee!

Laat ieder kind vrij en zichzelf zijn

Tekst: **Douwe Dronkert**

Zoals we al aangekondigden: het manifest van Radicale vernieuwing jeugdzorg is nu definitief. De titel luidt: 'Geef kinderen hun vrijheid terug. Laat ieder kind zichzelf zijn.' Iedereen kan het manifest nu ondertekenen en delen via rvjeugdzorg.nl/manifest. Daar is ook een speciale video over het manifest te vinden.

We hebben vanuit Radicale vernieuwing jeugdzorg veel mensen gesproken die op alle niveaus bij de jeugdzorg betrokken zijn. Daaruit blijkt dat veel hulpverleners en organisaties hun best doen om kinderen, jongeren en ouders te helpen. Maar tegelijkertijd voelen betrokkenen zich gevangen in een web van systemen, wetten en regels. Gemeenten klagen over tekorten. Uit alle ervaringen wordt duidelijk dat we in onze samenleving vooral symptomen proberen te bestrijden. Zoals hoog opgelopen kosten beheersen. Of meer samenwerking tussen hulpverleners proberen te regelen. Maar het gaat heel weinig over de oorzaken en waar kinderen, jongeren en ouders, maar ook jeugdwerkers echt behoefte aan hebben.

"We moeten elkaar inspireren om andere dingen te gaan doen"

Vrijheid, vreugde en veiligheid

Een belangrijke conclusie uit alle gesprekken is dat veel kinderen helemaal niet in de jeugdzorg terecht hadden hoeven komen. En als dat wel gebeurt we veel meer betrokken moeten zijn bij het zoeken naar oplossingen. Ten diepste gaat het erom dat een kind vrij en zichzelf moet kunnen zijn. Helaas is dat nu nog niet het geval in onze samenleving. Het manifest benoemt dit kort en krachtig. En benoemt vooral ook wat er in de basis nodig is en hoe we dat mogelijk kunnen maken.
In het manifest is te lezen:
"Wij - ouders, leerkrachten, hulpverleners, jongerenwerkers en andere betrokkenen in het leven van kinderen - kunnen afstappen van strakke opvattingen over dat wat hoort of normaal is. En we

"Het vraagt tijd, ruimte en vertrouwen in de veerkracht van kinderen"

kunnen ons realiseren dat leven in vrijheid, vreugde en veiligheid het belangrijkste is voor kinderen. Daarbij kunnen we erkennen dat het bij opvoeden en ontwikkeling om een hobbelig pad gaat. Omdat het tijd, ruimte en vertrouwen vraagt in de veerkracht van kinderen. Want: meestal komt het goed.
En als professionele ondersteuning bij de ontwikkeling van kinderen een absolute must is, zorgen we er óók dan voor dat een kind gewoon kind kan zijn. Met alles wat voor hem of haar belangrijk is. Daar kunnen jij en ik, wij allemaal, iets aan doen."

Kiezen voor een nieuw verhaal

Wat we daar precies voor kunnen doen? Dat weet iedereen zelf (uiteindelijk) het beste. In de beweging Radicale vernieuwing jeugdzorg bouwt een groeiende groep mensen aan ondersteuning van jeugd, aan een samenleving op basis van dit nieuwe verhaal. We hebben de ideeën in het manifest uitgebreid besproken met kinderen, jongeren, ouders en professionals. En zijn acties aan het bedenken hoe hier zoveel mogelijk mensen mee te raken. Ook mensen binnen initiatieven, jeugdzorgorganisaties, scholen, gemeenten, ministeries, regering en anderen die betrokken zijn bij de ondersteuning aan kinderen en jongeren. Doel is ook dat zij het manifest ondertekenen en delen in hun netwerken. Als hulp, om ertoe te komen dat we in het hele land gaan doen wat nodig is zodat ieder kind vrij en zichzelf kan zijn.

Actie!

Op rvjeugdzorg.nl/manifest geven we voorbeelden van wat mensen doen en kunnen doen, en wat de vernieuwingsbeweging daarin kan betekenen. De beweging ondersteunt individuen, initiatieven en partijen en zorgt voor acties en verbinding. Iedereen kan aanhaken en zich laten inspireren, ondersteunen en verbinden met anderen. Kijk daarvoor graag op: www.rvjeugdzorg.nl/manifest En deel daar ook jouw ideeën, vragen en ervaringen, via de pagina Praat mee!

Zie ook pagina 10 en 27 over de Week van de Radicale vernieuwing van 7 t/m 11 november (www.weekvanderadicalevernieuwing.nl).

Zie ook de rubriek Waardevol leven op pagina 22.

Douwe Dronkert organiseert betrokkenheid voor LOC.

Scan de QR-code voor meer info!

Week van de
Medezeggenschap
Ondersteund door LOC

De toekomst is Waardevolle zorg!

3 t/m 7 oktober 2022

Voor het eerst een fysieke Week in Utrecht met cliëntenraden uit de hele zorg

Scan de QR-code voor meer info!

Week van de
Radicale vernieuwing
Ondersteund door LOC

Op zoek naar Waardevol leven!

7 t/m 11 november 2022

Alle bewegingen samen in Utrecht en bij vernieuwers door het hele land

Een nieuwe passende medezeggenschapsregeling in de praktijk

Samen vanaf nul beginnen

Tekst: **Theo van Ooi**

De Wmcz 2018, die in juli 2020 van kracht werd, betekende voor veel cliëntenraden werk aan de winkel. In de ouderenzorg, thuiszorg, maatschappelijke opvang, jeugdzorg en geestelijke gezondheidszorg moesten nieuwe medezeggenschapsregelingen komen. LOC-adviseur Theo van Ooi schetst de verschillende routes en overeenkomstige afspraken in dit herijkingsproces.

Met de invoering van de Wmcz 2018 zijn veel cliëntenraden en instellingen in actie gekomen om geldende afspraken passend te maken aan de nieuwe medezeggenschapswet. Sommige raden waren al ruim voor juli 2020 klaar. Andere verdiepten zich pas daarna in de vraag of de afspraken nog wel pasten bij de actuele situatie. Twee jaar na dato zijn er nog steeds cliëntenraden én instellingen die worstelen hoe tot een nieuwe medezeggenschapsregeling te komen. Hoe laat je het oude los en begin je opnieuw? Met cliënten als uitgangspunt en niet verworven rechten en belangen. Hoe ga je terug naar de bedoeling: waarom invloed en medezeggenschap organiseren? En wat betekent dat dan?

Wat is de kern?

Gezamenlijk vanaf nul beginnen - dat is het uitgangspunt om tot nieuwe afspraken te komen. Dat vraagt moed, tijd, reflectie op de eigen plek in het geheel én energie. Loslaten en met gepaste afstand kijken naar de basis en het 'waarom' van de medezeggenschap is lastig. Het vraagt durf van alle betrokkenen (cliëntenraadsleden/management) om te kijken naar de eigen en elkaars rol en verantwoordelijkheid. En aan te sluiten bij de kern van de Wmcz 2018: 'Invloed op leven van cliënten in zorg zo dicht mogelijk bij de dagelijkse praktijk organiseren'.

> ***"Investeren in een gezamenlijke visie op plek en positie van cliëntmedezeggenschap is belangrijk"***

Hoe je tot herijking van de medezeggenschap komt, kan enorm verschillen.

Hoe begin je?

Alle betrokkenen die aan de slag gaan met een nieuwe medezeggenschapsregeling hebben een eigen beeld bij definities die worden gehanteerd en de betekenis daarvan voor ieders perspectief. Daarom is investeren in een gezamenlijke visie op plek en positie van cliëntmedezeggenschap een belangrijke stap. Helaas wordt die niet, te snel (geen tijd) en soms pas achteraf genomen. Verstaan betrokkenen hetzelfde onder een route, een recht of een term in de wet? Wie is het 'leidend voorwerp' in medezeggenschap? Wat hoort bij vertegenwoordigen van het cliëntperspectief? Als je vindt dat 'denken voor cliënten' vervangen moet worden door 'denken met en door cliënten', wat betekent dat dan?
In alle sectoren worden medezeggenschapsafspraken herijkt en zie ik de neiging om oude (vaak ontoereikende) overeenkomsten of reglementen en de huishoudelijke afspraken centraal te stellen. Zo blijft het oude fundament bestaan, bedoeld of onbedoeld. Wil je nieuw beleid, dan horen daar nieuw gedrag en nieuwe, wederzijds gedragen afspraken bij.

Luisteren naar elkaars visie en perspectief

Een visie op medezeggenschap vindt vrijwel iedereen belangrijk maar mag geen tijd kosten. Behoefte aan die visie blijkt dé overeenkomst in alle sectoren. Een visie geeft duidelijkheid over of je dezelfde betekenis geeft aan termen, definities, woorden en uitgangspunten in de afspraken. De praktijk in de maatschappelijke opvang en de ggz leert dat een visie op het cliëntperspectief een (directe of indirecte) link heeft met eigen ervaring en beleving. Aandacht voor het onderscheid tussen individuele en collectieve belangen vraagt alertheid.

Waar medezeggenschap (deels of helemaal) door vertegenwoordigers wordt vormgegeven zie je een ander fenomeen: zijn cliëntbelangen wel leidend in afspraken? Of voert bijvoorbeeld het familieperspectief vaak de boventoon? Enkele medezeggenschapsregelingen brengen familiebelang integraal onder bij rechten en bevoegdheden van cliënten. Alle gesprekspartners moeten dan scherp in beeld hebben wiens belang in de

“Wil je nieuw beleid, dan horen daar nieuw gedrag en nieuwe afspraken bij”

afspraken leidend is. Borgt de medezeggenschapsregeling de plek van familie als afgeleide van cliënten of andersom? Hoe is de verantwoordelijkheid voor naleving van de Wmcz dan geborgd? Leg dat vast in gezamenlijke waarden in de visie.
Overeenkomst in alle trajecten die LOC begeleidt is dat als persoonlijke verworvenheden een rol spelen bij taakopvatting, benoeming, zittingstermijn en faciliteiten zuiver herijken ingewikkeld is. Want wat is dan leidend: de cliënten waar je belangen van behartigt of het eigen belang.

Ongeduld versus zorgvuldigheid

Kom je samen soepel tot hernieuwde afspraken dan is dat prettig. Hoe je samen tot herijking van de medezeggenschap komt, kan echter enorm verschillen. Van samen een korte periode hard werken tot een intensief traject van één, twee jaar of zelfs langer. Kern: haastige spoed is zelden goed. Een proces dat niet wil vlotten moet je soms op weg helpen. Schroom niet hulp te vragen. Zorgvuldigheid heeft ook grenzen. Soms moet en wil je gewoon door. Dan is openheid en eerlijkheid in het gesprek over visie en medezeggenschapsregeling cruciaal. Gezamenlijke afspraken met als basis het vertrouwen dat je samen voor hetzelfde staat vormen een stevig fundament.

Drijfveren en kwaliteiten in beeld

Maak je rechten, bevoegdheden of drijfveren van raadsleden en betrokkenen leidend of niet? Bij waardevolle medezeggenschap staat ‘samen’ centraal en is de medezeggenschap gericht op de bedoeling van de instelling. Iedere sector - verpleging, verzorging, thuiszorg, geestelijke gezondheidszorg, maatschappelijke opvang, jeugdzorg - heeft daarin een eigen dynamiek.

Bij de totstandkoming van een nieuwe visie en medezeggenschapsregeling vormen samenwerken en zorgvuldigheid de sleutel. Tijd is nodig om met elkaar te spreken en te delen, ongeacht de sector. De wil dat in alle openheid te doen is cruciaal - met ruimte en begrip voor elkaars perspectief en het maken van fouten.
Soms is het nodig meer tijd te nemen dan je wilt om met alle betrokkenen (raden en management) te werken aan de visie op medezeggenschap. Van huiskameroverleg tot centrale cliëntenraad geldt: wat is ons fundament onder cliëntinvloed. Wie zit waar in het medezeggenschapsgebouw en hoe verdelen we informele en formele invloed? Open spreken en elkaar vertrouwen geven vraagt moed. Zonder moed zijn afspraken op papier zomaar vloeibaar en van korte duur.

Op www.clientenraad.nl is veel informatie te vinden, niet alleen over model-regelingen, maar ook een handige checklist (www.loc.nl/checklist-mzr)

Zie ook pagina 8 en 26 over de Week van de Medezeggenschap van 3 t/m 7 oktober (www.weekvdmedezeggenschap.nl).

Theo van Ooi is als trainer en adviseur verbonden aan LOC.

Radicaal ont-regelen

Foto: Margreet Vloon

In de rubriek 'De Binding' stellen organisaties binnen het netwerk en partnerorganisaties van LOC zich voor. In deze aflevering het woord aan Oscar Kocken, gespreksleider/gastheer tijdens de Week van de Radicale vernieuwing van 7 tot en met 11 november.

Wanneer een plek als familie voelt, dan is het een tikkeltje merkwaardig te ontdekken dat je elkaar pas zes jaar kent. Toch houdt mijn mailbox zich aan de feiten: in 2016 ontving ik een allereerste bericht vanuit een organisatie die in een mum van tijd een plekje in mijn hart verwierf: LOC.

Ik zat midden in een theatertournee over liefde op latere leeftijd, provocerend getiteld Bejaarden & Begeerte. Tijdens het maken en spelen kwam ik veelvuldig in verpleeghuizen en stond ik versteld van de verschillen. Vooruitstrevende huizen enerzijds, waar alles wat de bewoners maar wilden kon en mocht en anderzijds de huizen waar niet aan de bewoners werd gevraagd waar zij behoefte aan hadden, maar alles voor hen werd ingevuld: 'U heeft zeker geen zin in...?' en 'We zullen vandaag maar niet...?'

In de programma's die ik maak als schrijver, theatermaker en interviewer draait het altijd om het zien van de ander. Wie is die persoon, wat drijft diegene, welke dromen leven er in dat hoofd en waar stapt dit unieke mens 's ochtends het bed voor uit? Dat betekent de ander oordeelloos tegemoet treden, bereid zijn me volledig in die ander te verdiepen en ruimte bieden waarin iemand zich veilig voelt. Het voelt zo vanzelfsprekend, maar is dat niet. Veel (on)geschreven regels beletten de échte verbinding. En daarom ben ik er radicaal van overtuigd: we moeten ont-regelen.

Het mailtje in 2016 waarin LOC mij uitnodigde om gespreksleider te zijn bij een eerste congres over de toen prille beweging rond Radicale vernieuwing zorg voelde ogenblikkelijk als koren op mijn molen. De mens centraal stellen, los van alle regels - dat was precies wat ik ook zocht! En dat met een inspirerende doorzettingskracht en openheid, waarin niet alleen successen worden gedeeld, maar ook ruimte is voor alles wat nog (even) niet lukt. Het is een eer om met zo'n groep mensen verbinding te mogen voelen en al zes jaar lang een bescheiden steentje bij te mogen dragen aan die gedeelde missie.

Zie ook pagina 10 en 27 over de Week van de Radicale vernieuwing van 7 tot en met 11 november (www.weekvanderadicalevernieuwing.nl).

www.oscarkocken.nl

Tekst: **Oscar Kocken**

Carintreggeland schaft verplichting dubbele medicatiecontrole af

“Meer tijd voor de cliënt”

Tekst: **Douwe Dronkert**

Na evaluatie van een uitgebreide pilot is Carintreggeland sinds juni 2021 gestopt met de verplichting tot dubbele controle bij risicovolle medicatie buiten de Baxter (medicatiezakjes). Dit geldt voor heel Carintreggeland, voor de zorg in het verpleeghuis en thuis. Bestuurder Heidi de Bruijn: “Natuurlijk vroeg dat wel wat lef, want hiermee wijken we af van landelijke richtlijnen.”

Bestuurder Heidi de Bruijn: “Ik ben er trots op dat we binnen Carintreggeland het lef hebben gehad.”

De richtlijn ‘Veilige principes’ geeft aan dat als cliënten bepaalde medicatie nemen of krijgen, dubbel gecontroleerd moet worden of die goed gegeven is. Om zo medicatiefouten te voorkomen. Het aantal meldingen van medicatiefouten bij zorgorganisatie Carintreggeland is sinds de pilot in 2019 startte gelijk gebleven, in vergelijking met de periode voor de pilot toen de dubbele controle nog verplicht was. Terwijl er nu ook veel minder dubbel wordt gecontroleerd. Het gaat hierbij dus niet om controle van medicatie in de bekende baxterzakjes (waarin meerdere pillen gebundeld zijn) maar bijvoorbeeld om controle van medicatie als insuline, bloedverdunners, anti-epileptica en digoxine.

Enthousiasme, vertrouwen en verantwoordelijkheid

“Wat nou zo leuk is? Dat de collega’s die meededen aan de pilot ontzettend enthousiast zijn,” weet

Het symposium dat Carintreggeland afgelopen voorjaar organiseerde voor andere zorgorganisaties, vernieuwers, VWS-vertegenwoordigers, apothekers en onder andere de gehandicaptenzorg.

Carintreggeland-bestuurder Heidi de Bruijn. “Ze worden minder gestoord, kunnen beter aandacht geven aan de cliënt en bovenal: ze voelen vertrouwen. Door dat vertrouwen voelen ze zich nog verantwoordelijker.”
In 2018 gaven zorgverleners aan dat hun professionaliteit in de knel kwam door de manier waarop de medicatiecontrole gedaan werd. Ze vroegen zich ook af of die manier wel effectief was. De Bruijn: “De veilige principes zijn er om de zorgkwaliteit te waarborgen, maar het is niet of nauwelijks bewezen dat deze ‘afvinklijstjes’ werken. We wilden iets doen om de medewerkers tegemoet te komen. En er is ruimte in de Veilige principes, want ergens staat: wat als dubbele controle niet mogelijk is?”

Meer aandacht bewoner

Dit werd extra aangewakkerd door de beweging Radicale vernieuwing zorg (een beweging ondersteund door LOC Waardevolle zorg), waarbij het uitgangspunt is: ‘van regels naar relaties’. Carintreggeland is al jaren deelnemer. “Het afschaffen leidt dus tot minder werkdruk en ook minder administratieve last,” vervolgt de bestuurder. “Collega’s die in het verpleeghuis werken hoeven tijdens zorgmomenten niet meer zo vaak van de woning af om een dubbele controle te doen bij een collega. Hierdoor krijgen cliënten meer aandacht en is er meer toezicht binnen de eigen woning. Zo verstevigen we de relatie met cliënten en leggen we minder nadruk op regels. Ook in de wijkverpleging geeft het ruimte en meer aandacht voor de cliënt. Na de pilot vroegen de teams expliciet om niet opnieuw de verplichting in te voeren, om risicovolle medicatie buiten de baxter dubbel te controleren.”

Twijfels

Zowel zorgverleners als bijvoorbeeld artsen zijn enthousiast. Jan Visschedijk, medisch eindverantwoordelijke bij Carintreggeland: “Er was ook een aantal artsen dat twijfels had over het afschaffen van de verplichting: moeten we dat wel doen, is dat niet gevaarlijk? Dan moet je om tafel gaan zitten. Wat ik heel goed vind is dat we

“Door dat vertrouwen voelden collega’s zich nog verantwoordelijker”

Er is beweging gaande richting een zorgsysteem dat uitgaat van de afbouw van medicatiegebruik

Nu worden medicijnen vaak nog vanzelfsprekend voorgeschreven als onderdeel van de behandeling/zorg. Alleen vaak nog zonder dat de cliënt en zijn naasten een keuze wordt voorgelegd. Terwijl zij ernstige nadelige gevolgen van medicatie kunnen ondervinden: fysiek, geestelijk en sociaal. Er zijn ook steeds meer voorbeelden van hoe de levens van cliënten en naasten/mantelzorgers er baat bij kunnen hebben als niet voor medicatie gekozen wordt. Denk alleen al aan het eenvoudige voorbeeld van een bewoner die onrustig is, die door een zorgverlener naar de kapel wordt gebracht. En daar vanzelf rustig wordt. Waar het gebruikelijk was om bewoners rustgevende medicatie te geven, waar zij ook suf van kunnen worden. Voor deze beweging is het van belang dat met cliënten en naasten het gesprek gevoerd wordt over vragen als: Wat betekent het voor mensen als zij deze medicatie krijgen? Wat kan dat voor effect hebben op hun leven(skwaliteit)? Hoe kan het leven eruit zien van mensen die deze medicatie nemen? En hoe kan het leven eruit zien bij mensen die medicatie niet nemen? Wat voor begeleiding is hierbij beschikbaar?

met een pilot klein begonnen. We kregen begrip voor waar er problemen zaten en door ermee aan de slag te gaan werd voor iedereen duidelijk dat we de goede weg gekozen hadden."
De Bruijn: "We hebben het ook helemaal juridisch laten uitzoeken, we moeten wel zorgen dat we achter onze collega's staan. Zorgverleners kunnen nog altijd een dubbele controle laten uitvoeren als ze dat willen, alleen is dit niet meer verplicht."

Betrokkenen op alle niveaus in de zorgorganisatie brachten in kaart wat het loslaten van de verplichting voor cliënten en collega's betekent. En hoe dit op een voor hen veilige manier georganiseerd kan worden. Kaders, processen, middelen, leermodules en andere ondersteuning is ter beschikking gesteld, er wordt doorgaand geëvalueerd en verbeterd. De medezeggenschapsorganen hebben positief advies gegeven voor de afschaffing en ook de raad van toezicht steunt deze ontwikkeling.

Vertrekpunt

De bestuurder vertelt verder: "Het vertrekpunt van onze visie is om de cliënt te ondersteunen bij waardevol leven. We sluiten aan bij de wensen en behoeften van cliënten en kijken naar mogelijkheden. Hierbij wordt voortdurend, met waardevol leven als uitgangspunt, kritisch gekeken waar het anders, beter en eenvoudiger/efficiënter kan. Waardevol werken is onze andere visie-pijler. We vinden het heel belangrijk dat onze collega's hun werk goed kunnen uitvoeren. En dat ze beschikken over de juiste vakkennis en gemotiveerd en met plezier hun werk doen. We willen dat ze voldoende deskundig zijn om op een verantwoorde wijze en zelfstandig met risicovolle medicatie om kunnen gaan. Dit zijn belangrijke uitgangspunten die ten grondslag liggen aan ons besluit om de dubbele controle af te schaffen."

“Betrokkenen op alle niveaus brachten in kaart wat het loslaten betekent”

Landelijke interesse

Tijdens een symposium dat Carintreggeland afgelopen voorjaar organiseerde over de afschaffing, werd ook een bredere groep mensen uit de zorg en het onderwijs enthousiast. Zowel geïnteresseerde zorgorganisaties en partners uit de regio als vernieuwers uit de landelijke beweging Radicale vernieuwing zorg bezochten het symposium. Maar bijvoorbeeld ook apothekers uit het land, mensen uit de gehandicaptenzorg en VWS-vertegenwoordigers. Deelnemers overwegen om ook kritischer te kijken naar de dubbele medicatiecontrole, en of die wel effectief is.

VWS en inspectie

Het symposium heeft de interesse van VWS en de inspectie verder gewekt. In gesprek met Carintreggeland en andere vertegenwoordigers van Radicale vernieuwing zorg hebben VWS en de inspectie de intentie uitgesproken om samen te kijken hoe dit verder te brengen. Heidi de Bruijn: “Wij hebben de inspectie ook voorgelegd wat we van plan waren. Ze zeiden: wij gaan hier niet over, dit is aan de bestuurders van de organisatie. De inspectie bedenkt geen regels maar checkt alleen of richtlijnen van brancheorganisaties en wet- en regelgeving toegepast worden door zorgorganisaties. Op basis van de reactie van de inspectie voelden wij vertrouwen om onze verantwoordelijkheid te nemen en hier mee verder te gaan.”

Wil

Op de vraag of Carintreggeland nog de boer op gaat in het land, zodat het voor andere organisaties makkelijker wordt en regels verder aangepast worden, antwoordt de bestuurder: “We hebben dit symposium georganiseerd om te laten zien hoe wij dit doen. Ook om over en weer van elkaar te leren. We hebben eerder al een webinar gegeven tijdens de Landelijke Inspiratieweek

Rechts medisch eindverantwoordelijke Carintreggeland Jan Visschedijk: “Er was ook een aantal artsen dat twijfels had.”

van Radicale vernieuwing zorg. We willen dus graag de boer op, maar het is ook aan jullie. Wij zijn altijd bereid om alle vragen te beantwoorden en we willen ook onze pilotdraaiboeken delen. Maar jullie moeten het zelf doen - als je het echt wilt. Die wil is uiteindelijk het allerbelangrijkste.”

Zie ook pagina 10 en 27 over de Week van de Radicale vernieuwing van 7 t/m 11 november (www.weekvanderadicalevernieuwing.nl).

Douwe Dronkert organiseert betrokkenheid voor LOC.

Meer informatie

Vragen aan Carintreggeland? Neem contact op: symposiummedicatie@carintreggeland.nl
De webinar over pilot-ervaringen is terug te kijken via www. loc.nl/dubbelecontrole. Een presentatie met doorlopen stappen via: www.loc.nl/pilotstappen

Heb je andere ervaringen met dit onderwerp? Denk je hier heel anders over? Laat het graag weten, via d.dronkert@loc.nl.

Deelnemers putten moed uit vernieuwingsbeweging

Cliënten en medewerkers voelen zich meer gezien en gehoord

Tekst: **Douwe Dronkert**

Deelnemers en partners van de beweging Radicale vernieuwing langdurige ggz kwamen in juli naar Utrecht voor de halfjaarlijkse ontmoeting. Wat is er zoal gebeurd sinds de start van de beweging begin 2021? Hoe werken deelnemers aan vernieuwing, waar leidt dat toe? En welke volgende stappen kunnen we zetten?

Zo'n vijftig vernieuwers en partners ontmoetten elkaar in Utrecht. Onder wie (ex-)cliënten, naasten, zorgverleners, begeleiders, behandelaars, managers, en vertegenwoordigers van de landelijke partners: de Nederlandse ggz, kenniscentrum Phrenos, Trimbos-instituut, Valente, VWS, de Nederlandse Zorgautoriteit, zorgkantoren, inspectie en LOC Waardevolle zorg (ondersteuner van de beweging). Uiteindelijk krijg je de beoogde omslag alleen voor elkaar met betrokkenen op alle niveaus.

Droom

Tijdens de bijeenkomst stond de droom van de beweging centraal. Namelijk het maken van een fundamentele omslag: 'van regels naar relaties'. Zodat dat wat belangrijk is voor de mensen die zorg ontvangen, hun naasten en voor medewerkers steeds opnieuw het uitgangspunt is. En niet de regels, financiën, gewoonten of andere belangen. Inmiddels werken veertien deelnemende zorgorganisaties hieraan.

"Met kleine bootjes de grote olietanker keren"

Basis gelegd

We blikten terug en keken vooruit. 2021 stond in het teken van het vormen van het netwerk. In 2022 werken we daarnaast steeds meer inhoudelijk aan thema's die binnen de beweging spelen, die de droom dichterbij brengen.

Deelnemers maakten plannen om uit te wisselen rondom thema's als regie aan cliënten laten en werken op basis van het levensverhaal van cliënten. Ook was er behoefte om uit te wisselen over hoe je als organisatie in de praktijk werkt aan/vanuit de droom. En over de rol die

“Cliënten en medewerkers voelen zich meer gezien en gehoord.”

bestuurders daarin kunnen spelen. Vanuit een cliëntenraad werd het belang van afbouwmedicatie ingebracht.

Wat heeft dit al opgeleverd?

Radicale vernieuwing is een langdurig veranderproces. Toch zien we al eerste opbrengsten, op verschillende niveaus. Zoals:

1) In de directe relatie tussen cliënten en hulpverleners. Hier komt de leefwereld van de cliënt meer centraal te staan.
De vernieuwingscoördinator van een deelnemende organisatie: “Wat Radicale vernieuwing bijdraagt is dat ik elke keer weer bewust word dat het gebeurt door de verbinding tussen cliënt, naaste en medewerker voorop te zetten. Dat maakt dat ik hier in de praktijk - samen met de cliënt - voor zorg.”

Een projectleider: “Bij mij is het met name de bewustwording dat ‘de cliënt centraal stellen’ veel meer inhoudt dan we ons realiseren. Door controle en regels in plaats van vertrouwen en relaties doen we de cliënt te kort.”
En een activiteitenbegeleider weet: “Het heeft mij meer bewust gemaakt waar het om draait. Gewoon contact maken. En vanuit daar werken. Ik ben dus weer met een cliënt samen voor de tv gaan hangen. Voor verbinding en om hopelijk uiteindelijk echt contact te maken. Deze cliënt gaat geen gesprekken aan en reageert nooit op mondelinge uitnodigingen voor activiteiten. En als hij antwoordt is het altijd ‘nee’. Sinds we samen af en toe tv kijken zegt hij me soms gedag. Ook ben ik weer meer individueel gaan wandelen in plaats van groepswandelen.”

2) De manier van werken en gespreksvoering van Radicale vernieuwing (zoals op basis van gelijkwaardigheid en het zien van de hele mens - niet alleen zijn gedrag/aandoening) maken dat cliënten en medewerkers zich meer gezien en gehoord voelen.
Dit kan bijdragen aan de gezondheid en het leiden van een waardevol leven. Voor medewerkers levert het ook werkplezier op. Dat draagt weer bij aan het voorkomen dat mensen voortijdig uit de organisatie of sector vertrekken.

3) De uitwisseling in het netwerk maakt, zoals de coördinator van een deelnemende organisatie het verwoordt, dat “landelijk zichtbaar en voelbaar wordt wat iedereen in zijn eigen organisatie doet. En we hoeven het wiel niet opnieuw uit te vinden.”

Zie ook www.rvggz.nl
Lees op pagina 10 en 27 over de Week van de Radicale vernieuwing van 7 t/m 11 november (www.weekvanderadicalevernieuwing.nl).

Douwe Dronkert organiseert betrokkenheid voor LOC.

Portretten samenwerking in de medezeggenschap

“Wij staan niet tegenover elkaar maar zij aan zij”

Tekst: **Thom van Woerkom**

Medezeggenschap wordt gemaakt door mensen. Om de diversiteit van medezeggenschap in beeld te brengen maakten LOC en ActiZ vijf portretten van cliëntenraden en bestuurders over de manier waarop zij medezeggenschap invullen. Hoe zoeken ze elkaar op, wat waarderen ze aan elkaar en wat maakt voor hen dat het goed werkt?

Open bespreken van dilemma’s

De zorg is een onderdeel van onze samenleving waar elke dag dilemma’s aan de orde zijn. Het gaat over het leven van mensen, wat zij nodig hebben om een goed leven te leiden en hoe een zorgorganisatie daarbij kan ondersteunen. Bij Zorgspectrum erkennen zowel de cliëntenraad als bestuurder dat het niet werkt om dilemma’s vanuit onmogelijkheden te beperken. Bestuurder Vivian Broex zegt daarover: “Verdiep je in degene die zorg nodig heeft en wat voor hem of haar belangrijk is. Vervolgens kan gekeken worden wat wél mogelijk is.” Vanuit die houding kan vervolgens ook een cliëntenraad betrokken worden. Terwijl raadsleden weten dat het antwoord op hun vraag soms ook ‘nee’ kan zijn.” Carmen Bos, lid van de cliëntenraad, is bijvoorbeeld heel trots op de realisatie van een beleeftuin bij één van de locaties, waar bewoners en medewerkers samen fruit telen, dat ze vervolgens ook zelf oogsten en gebruiken voor de maaltijd. De cliëntenraad is heel positief over de manier waarop hij betrokken is bij deze leeftuin.

Samen optrekken voor gedeeld belang

Het bespreken van dilemma’s kan alleen wanneer je helder hebt welk belang je samen voor ogen hebt. Bij Zorgcentra de Betuwe is dat belang dat iedereen die in één van de locaties woont of werkt het goed heeft. Dat is ook meteen het enige belang. Voor Henk Kompagne

> *“Actief werken aan vertrouwen is een belangrijk onderdeel van goede samenwerking”*

Stills uit de videoportretten over medezeggenschap.

vraagt het wel sterke betrokkenheid vanuit de cliëntenraad: “Als je veel mensen van buiten in de raad hebt, krijg je een abstracte blik op de medezeggenschap. Als cliënten (en naasten, red.) zelf aan tafel zitten, verandert dat beeld.” Bij de Betuwe betekent optrekken voor een gedeeld belang ook dat eigenaarschap bij mensen zelf wordt neergelegd. Een bestuurder blijft verantwoordelijk en voert het overleg met de cliëntenraad, maar eigenaarschap ligt bij de medewerkers, in samenspraak met cliënten en naasten. Henk Kompagne vindt het daarom belangrijk om zelf actief te zijn op een locatie en mee te werken waar mogelijk: “Je praat veel makkelijker met medewerkers, omdat ze mij als onderdeel van de groep zien.”

Vooraf delen van informatie creëert vertrouwen

Een belangrijk onderdeel van een goede samenwerking in de medezeggenschap is het actief werken aan vertrouwen. Bij Allerzorg weten bestuurder en cliëntenraad van elkaar wat ze van elkaar kunnen verwachten. Bestuurder Ingeborg Reitsma vindt dat bijzonder, omdat ze dat lang niet altijd zo heeft meegemaakt. Raadslid Toos Klever: “Het vertrouwen is verdiend. Dat komt omdat we altijd vanaf het begin worden meegenomen. Zowel bij mooie als lastige zaken. Bij elke stap horen we weer hoe het gaat.” Het maakt dat de cliëntenraad snel kan instemmen of adviseren wanneer dat nodig is. Zij kennen de situatie, hebben voldoende informatie en vanuit die basis kunnen ze vol vertrouwen hun werk doen. De cliëntenraad voelt zich gelijkwaardig aan het bestuur, in plaats van een apart instituut.

De portretten over samenwerking in de medezeggenschap bieden inzicht in hoe cliëntenraden en bestuurders elkaar waarderen en wat voor hen belangrijk is. Alle vijf portretten zijn beschikbaar via www.clientenraad.nl en het YouTube-kanaal van LOC en ActiZ (www.loc.nl/5-portretten).
Alerimus, Sevagram, Zorgcentra de Betuwe, Allerzorg en Zorgspectrum werkten mee aan deze serie.

LOC ondersteunt bij trajecten waar de samenwerking tussen cliëntenraad en bestuurder wordt besproken en/of geëvalueerd. Neem vrijblijvend contact op met de Vraagbaak (vraagbaak@loc.nl of 030 284 32 00) voor meer informatie.

Zie ook pagina 8 en 26 over de Week van de Medezeggenschap van 3 t/m 7 oktober (www.weekvdmedezeggenschap.nl).

Thom van Woerkom is coördinator LOC Waardevolle zorg.

Ander licht op 'tekort' aan personeel, geld en menswaardigheid

"Zo gewoon mogelijk ondersteunen"

Tekst: **Douwe Dronkert**

Er wordt aangedrongen op het maken van drastische keuzes in de zorg, omdat er niet genoeg geld en personeel zou zijn. In de serie Menswaardige zorg onderzoeken we of dat wel klopt. In dit derde deel vertelt Bauke Koekkoek, crisisdienstverpleegkundige ggz en lector 'onbegrepen gedrag en samenleving', dat we hulpverlening onnodig professionaliseren. Dat kost veel tijd, geld en menskracht.

Bauke Koekkoek: "Het tegendeel van escalatie is het 'gewone leven'."

"Dat zoveel mogelijk mensen zoveel mogelijk kwaliteit van leven hebben, daar wil ik aan bijdragen," vertelt Bauke Koekkoek over zijn drijfveer in het leven. "Veel mensen redden het op zichzelf niet en zijn daardoor afhankelijk van anderen. Maar vervolgens hebben we ondersteuning geprofessionaliseerd en gesystematiseerd en gaat alle aandacht daar naartoe. In plaats van naar de mens of groep mensen met wie je dat samen zou willen doen. Uiteindelijk gaat het erom dat mensen hun leven kunnen leiden, met alle ingewikkeldheden en beperkingen van dien."

Professionalisering

"Na dertig jaar in de zorg is mijn overtuiging dat 'baat het niet dan schaadt het niet' niet klopt. Vaak gaat er van alles mis juist door die gedachte. Doordat je in een systeem terecht komt waarin mensen vanuit hun

"De burger raakt volgens de professionele logica, zonder het zelf te beseffen, buitenspel"

professionele blik bijvoorbeeld zeggen: Heb je pijn? Hier heb je een pijnstiller. Werkt die niet goed? Neem dan een betere pijnstiller."
Het is een symptoom van een ggz-systeem dat zo rond de jaren tachtig van de vorige eeuw zijn intrede deed. Een medisch model op basis van de DSM. "Met de term 'stoornis' als stralend middelpunt kwam de oorzaak van alle psychische problematiek bij het individu te liggen. Met de juiste aanpak is die stoornis te repareren, bij elke stoornis past een specifieke medicatie/behandeling."

Maar dat medische model sluit niet aan op de ervaringen van mensen, is wat steeds meer mensen aangeven. Door de focus op vaak te stellige stoornissen, behandelingen en professionele 'specialismes', heeft de ggz haar eigen deskundigheid verengd, weet Koekkoek. "De huidige zorgprofessional kan vaak alleen nog iets met stoornis X of behandeling Y. Het rommelige verhaal van problematiek (en het leven in het algemeen) is lastig om naar te luisteren. En nog moeilijker om te plaatsen. Het ambachtelijke werk in de psychische zorg is ondergewaardeerd: aandacht voor de context van problematiek en het creëren van maatwerk met de cliënt en naasten. Dat alles met de nodige voorzichtigheid en voorlopigheid.
"Als professionele zorg niet helpt om complexe problemen op te lossen - en dat gebeurt nogal eens - dan is het nu gebruikelijk om te verwijzen naar een zwaardere, 'meer geschikte' professional: dat noemen we 'escaleren'. De huisarts verwijst naar de medisch specialist, de sociaal teammedewerker naar jeugdzorg. Voor ieder probleem lijkt er een oplossing, mits er maar voldoende specialistische expertise en geld wordt ingezet. Alleen zien we dat doorverwijzen en specialisatie vaak leiden tot meer van hetzelfde, zonder resultaat. En dat kan ook schadelijke bijwerkingen hebben."

Van escaleren naar normaliseren

"Het tegendeel van escalatie is het 'gewone leven'", vervolgt Koekkoek. "De gewone omgeving waarin niet ziekte en hulp centraal staan, maar waarin wonen, werken, leren en met anderen leven en er samen uit proberen te komen het belangrijkste zijn." Het is niet verwonderlijk dat hulpverlening zich daar nu vaak niet op weet te richten. "Het professionele model stoelt op de aanname dat een individueel probleem alleen opgelost kan worden door een individuele professionele aan-

pak. Het probleem wordt steeds opnieuw gedefinieerd als (alleen) een individuele zaak, niet als een interactie tussen mensen of een sociale kwestie."

"Het gaat erom dat mensen hun leven kunnen leiden, met alle ingewikkeldheden van dien"

Een praktijkvoorbeeld, uit het boek dat de lector schreef laat dit treffend zien (titel: 'De kwestie verwarde personen. Naar een andere benadering van onbegrepen gedrag'). Joost is een elfjarige jongen die sinds zijn geboorte 'anders' is: hij maakt niet zoveel contact en ontwikkelde zich langzamer. Wat en óf er iets aan de hand is, in termen van ziekte of stoornis, is nooit duidelijk geworden uit onderzoek. Joost heeft niks van doen met hulpverlening. Hij is altijd wel verlegen en angstig geweest, maar rond zijn tiende wordt dit erger en door professionals 'faalangst' en later 'sociale angst' genoemd. Als het tegenzit in zijn leven wordt zijn moeite met contact steeds meer een op zichzelf staand probleem. Daarvoor is echter plots een speciale school nodig, of behandeling in de jeugd-ggz, aldus betrokken professionals. De ouders van Joost voelen weinig voor deze benadering. Ze twijfelen of het in een speciale groep plaatsen van hun kind wel gaat helpen. En ze vertrouwen dat Joost en zij er zelf op een of andere manier ook uit zullen komen. Zeker is dat als Joost naar de speciale groep gaat, hij en zijn ouders een stapje uit de 'gewone wereld' zetten, richting de 'professionele wereld' van diagnoses, interventies en escalaties.
Want stel dat Joost niet meekomt in die groep, bijvoorbeeld omdat hij geen aansluiting vindt bij de andere kinderen, wat zal dan de reactie van de specialisten zijn? Zal de verklaring kunnen zijn dat het gewoon niet klikte, of zullen ze Joosts problematiek benoemen als 'te ernstig' voor deze groep? Joost zou zelf kunnen gaan geloven dat hij een probleemgeval is, te moeilijk voor zijn ouders en nu ook al voor de groep. Hoe dan ook, het zelf leren dreigt Joost en zijn omgeving uit handen te glippen en allen dreigen afhankelijk te worden van de professionele 'oplossing'.

Ruimte voor mensen, niet problematiseren

In de casus van Joost vinden de ouders via de buren een gepensioneerde juf die met Joost schoolwerk gaat doen gericht op de faalangst. Toevallig komt er een nieuwe jongen in de straat wonen die ook een beetje apart is. Dankzij wat inspanningen van de ouders raken Joost en de buurjongen voorzichtig bevriend. Joost heeft daar veel baat bij en gaat weer met wat meer plezier naar school. Zijn leven en dat van zijn ouders blijft een mix van stappen vooruit en achteruit, van afstemming zoeken en teleurstelling ervaren. En dus van hard werken omdat Joost 'anders' is.

Bauke Koekkoek: "Waarschijnlijk zouden veel andere ouders, met meer geloof in deskundigheid en minder in zichzelf, met een beperkter netwerk en zonder geld voor bijles, met minder geduld of minder communicatieve vaardigheden, andere keuzes hebben gemaakt. Volgens de professionele logica van escalatie raken burgers snel en vaak zonder het zelf te beseffen buitenspel. Waar professionals escaleren, gaat de communicatie met cliënten en naasten snel verloren, raakt kwaliteit van leven buiten beeld en stijgen de zorgkosten exponentieel."
In het geval van Joost was er nog geen sprake van daadwerkelijke escalatie en daarmee gestegen zorgkosten. In zijn boek geeft Koekkoek verschillende voorbeelden van doorverwijzingen die niet tot een oplossing van het probleem leiden en uitmonden in (steeds) nieuwe doorverwijzingen - en kosten.

"Burgers die vastlopen met zichzelf of anderen mogen zich gelukkig prijzen als ze een professional tegenkomen die onbegrepen gedrag niet meteen problematiseert maar ook normaliseert," weet de verpleegkundige. "Een professional die zoekt naar 'gewone' verklaringen als herhaalde tegenslag, moeilijke gezinsverhoudingen of een onhandige persoonlijke stijl. Die zoekt naar zo gewoon mogelijke manieren van ondersteuning. En die

niet alleen focust op problemen, stoornissen en ziektes.” In zijn boek geeft hij ook voorbeelden van normaliseren, uit verschillende sectoren.

Investeren

Koekkoek laat zien dat het huidige zorgsysteem zichzelf in stand houdt, door een eenzijdige en destructieve focus op het eigen professionele model. Daardoor gaat veel tijd, geld en menskracht verloren. Hij breekt met zijn werk dan ook een lans voor een fundamentele verschuiving in ons denken en handelen. Meer aandacht voor de menselijke maat, minder professionalisme. Ook geeft hij aan dat er nu vaak nog niet geïnvesteerd wordt in kwaliteiten die nodig zijn om werkelijk menselijke verbindingen tot stand te kunnen brengen. In zijn boek is te lezen hoe opleidingen, werkgevers en ‘wijzelf’ daar in kunnen investeren.
Of we inderdaad te maken hebben met daadwerkelijke tekorten in de zorg blijft wat dat betreft een open vraag, die het overdenken waard is.

“Door professionalisme kunnen verbindingen tussen mensen zomaar verloren gaan”

Zie ook pagina 10 en 27 over de Week van de Radicale vernieuwing van 7 t/m 11 november (www.weekvanderadicalevernieuwing.nl).

Douwe Dronkert organiseert betrokkenheid voor LOC.

Wat delen mensen op sociale media?

Volg onze socialemediakanalen of schrijf je in voor onze nieuwsbrief op loc.nl

“Het blijft een beetje gek: praten over hoe belangrijk welzijn is...”

“...Je gaat als kapper toch ook niet vergaderen over dat het niet alleen belangrijk is dat het geknipt is, maar ook dat het leuk staat. Welzijn is niet alleen maar ‘leuke dingen doen’, het zit in alles.”

Radicale vernieuwing zorg
www.loc.nl/zit-in-alles

‘Op zoek naar Waardevol leven!’

Videoboodschap theatermaker voor Week van de Radicale vernieuwing.
www.loc.nl/video-voorproefje

“Ik dacht: we willen iets verbeteren, maar in alle opleidingen mist een deel”

Als betrokkenen bij de zorg samenwerken, komt dit de cliënt én zorgverleners ten goede, zo blijkt uit onderzoek. Podcast met bedenker van de master Innovatie in zorg en welzijn.

Waardevol onderwijs
loc.nl/netwerkzorg

‘Vaak onvoldoende ruimte voor levensverhaal’

“Het eigen levensverhaal en de betekenis die je daaraan geeft, zijn van belang voor persoonlijk herstel.” Reden voor een onderzoeksproject bij vernieuwer Mentrum.

Radicale vernieuwing langdurige ggz
www.loc.nl/levensverhaal

Privacy: brief cliënten(raden) aan zorgautoriteit

“Het is wellicht een idee om een voorbeeldbrief te ontwerpen voor cliëntenraden, deze centraal in te laten leveren en dan aan de NZa aan te bieden en eventuele politiek verantwoordelijken.” Op basis van deze reactie op clientenraad.nl brengt LOC dit idee in de praktijk (zie ook pagina12).

LOC Waardevolle
www.loc.nl/privacybrief

Podcast Radicale vernieuwing jeugdzorg

anchor.fm/radicale-vernieuwing-jeugdzorg

“Meer dan ooit is de lange termijn belangrijk”

Topaz-bestuurder Lia de Jongh: “Terwijl ik aan de ene kant een afdeling moet sluiten wegens personeelstekort omdat we anders geen goede zorg kunnen leveren, lanceer ik aan de andere kant mijn zoektocht naar wijsheid in de zorg. (..) Juist nu moeten we vooruitkijken en anticiperen. Vanuit ontgroening, vergrijzing en verkleuring wil ik onze positie in het zorglandschap en in de arbeidsmarkt verstevigen.“ Video-interviews:
www.loc.nl/lange-termijn
Radicale vernieuwing

“Dit gaat dieper dan alleen steun of een zorgafstemmings-gesprek”

Gesprek over wat mensen rondom een cliënt voor elkaar kunnen betekenen
www.loc.nl/dieper

“Een menswaardig levenseinde is heel belangrijk”

Ruim 1300 cliëntenraden in zorg en welzijn behartigen de belangen van mensen die zorg nodig hebben. LOC ondersteunt hen daarbij met trainingen, cursussen, adviezen, netwerkbijeenkomsten en allerlei andere diensten. In de rubriek Cliënt en raad vertellen cliëntenraadsleden over hun werk, onderliggende motivaties en de wederzijdse versterking met LOC. Aan het woord: Gert Jan Binkhorst (75) voorzitter cliëntenraad locatie Reinalda, onderdeel van zorggroep Kennemerhart.

Per juli 2022 zijn de humanistische Zorggroep Reinalda en de protestants-christelijke zorgorganisatie Kennemerhart gefuseerd. De zorggroep in Kennemerland biedt ouderenzorg, dagbesteding, revalidatie en thuiszorg. Bedoeling is dat de cliëntenraden van de tien woonzorglocaties vertegenwoordigd zijn in de centrale centrale cliëntenraad.

Sinds 2018 ben je actief in de cliëntenraad van Reinalda. Hoe raakte je betrokken?

“In 2017 ging mijn echtgenote Ingrid, die begin 2019 overleed, in het Reinaldahuis wonen. Haar dementie maakte thuis wonen niet langer mogelijk. Wij hebben ons altijd verbonden gevoeld met het humanisme, de grondslag van Reinalda. Het totale respect voor andersdenkenden en

het omgaan met het levenseinde vind ik heel belangrijk. In 2018 werd ik gevraagd voor de cliëntenraad. Als civiel ingenieur was ik sinds 2012 met pensioen; ik had tijd en wilde graag bijdragen aan het welzijn van bewoners."

Wanneer werden de fusieplannen met zorggroep Kennemerhart bekend?

"In 2021. Ik was inmiddels voorzitter van de cliëntenraad; we hadden nét de nieuwe medezeggenschapsregeling getekend. De bestuurder adviseerde ons ondersteuning van LOC in te schakelen zodat we in het fusieproces de belangen van de achterban zo goed mogelijk konden behartigen. We wilden ook de cliëntenraad versterken."

Wat was het belangrijkste in het fusieproces?

"Het behoud van onze humanistische identiteit. Een menswaardig levenseinde is daarin heel belangrijk. Bewoners en naasten moeten alle ruimte hebben over dat levenseinde te praten en daar vorm aan te geven. Verrassend genoeg hebben we niet eens zo hoeven te hameren op het behoud van die humanistische grondslag. Kennemerland was bereid de protestants-christelijke waarden uit de nieuwe statuten te halen en er een humanistische signatuur in te verwerken. Vervolgens hebben we als cliëntenraad de nieuwe statuten en karrevrachten andere fusiedocumenten heel secuur gecheckt."

Is euthanasie nu gegarandeerd?

"Dat is altijd afhankelijk van de situatie en de arts. Maar we hebben voordat de fusie een feit werd een goed gesprek gehad met de artsendienst over een menswaardig levenseinde inclusief euthanasie. Dat gaf vertrouwen."

Hoe was de samenwerking met de centrale cliëntenraad Kennemerhart?

"Die was goed. Op een gegeven moment heb ik voorgesteld om gezamenlijk advies uit te brengen over de fusie. Daarna ging het heel snel. Op 1 juli 2022 was de fusie een feit en konden de feestelijke voorbereidingen beginnen."

Wat hebben jullie tijdens en na het fusieproces aan LOC gehad?

"Ik vond het heel verhelderend dat we in eerste instantie heel basaal hebben onderzocht wat onze rol en mogelijkheden precies inhielden. En dat we later hulp kregen met het ontwikkelen van een nieuwe medezeggenschapsregeling en huishoudelijk reglement. Adviseur Tiske Boonstra van LOC kende de cultuur bij Kennemerhart; dat was handig. Ze heeft ook geholpen om in het huishoudelijk reglement passages met onze humanistische identiteit te verwerken. Het is heel fijn om met een deskundig iemand te kunnen sparren."

Hoe hebben jullie de bewoners meegekregen in het fusieproces?

"Voorop stond dat de zorg niet mocht lijden onder de fusie. Voor veel bewoners is de maaltijd belangrijker dan een fusie. Tijdens spreekuren kregen we geen vragen. In het najaar organiseren we een familie/verwantenbijeenkomst, waar na de pauze ook het management aanschuift. Hopelijk is dat een goede formule om informatie, wensen en behoeften bij de achterban op te halen. En doordat we nu korte lijnen hebben met bijvoorbeeld de zorgmanager, facilitair manager en teammanagers proberen we de zorg zo goed mogelijk vanuit cliënten te waarborgen. Van buiten naar binnen denken, noem ik dat."

Wat zijn jullie speerpunten de komende tijd?

"We hebben voor elkaar gekregen dat nieuwe bewoners desgewenst binnen een week een gesprek krijgen met een arts over een menswaardig levenseinde. Verder willen we de positie van mantelzorgers die hand- en spandiensten verrichten verbeteren. Je levert je dierbare in in het verpleeghuis en bent dan vaak bereid te blijven zorgen, ook voor andere bewoners. We pleiten ervoor dat die mantelzorgers de status van verzekerde vrijwilliger krijgen. De bijdrage van onze 140 vrijwilligers is enorm belangrijk."

Zie ook pagina 8 en 26 over de Week van de Medezeggenschap van 3 t/m 7 oktober (www.weekvdmedezeggenschap.nl).

Tekst: **Pien Heuts**

Deze rubriek behandelt veelgestelde vragen aan de LOC-Vraagbaak.

Onvrijwillige of verplichte zorg

Bij de Vraagbaak komen regelmatig vragen binnen over de rol van de cliëntenraad bij onvrijwillige of verplichte zorg en hoe je zicht krijgt op de uitvoering van deze zorg.

Tekst: **Mariëlle Cuijpers**

Ruth Irik is eerste aanspreekpunt voor de Vraagbaak.

Meer informatie

www.clientenraad.nl
U kunt ook contact opnemen met de Vraagbaak LOC.
Deze is iedere werkdag tijdens kantooruren te bereiken op:
030-2843200 of via vraagbaak@loc.nl

Wat is het verschil tussen onvrijwillige en verplichte zorg?

Het zijn aanduidingen die eigenlijk op hetzelfde neerkomen. Onvrijwillige zorg (soms ook dwang) is de term in de ouderenzorg en de gehandicaptenzorg. Verplichte zorg is de aanduiding in de ggz. In deze Vraagbaak hanteren we voor het gemak voor beide de term verplichte zorg.

Met welke wetten hebben we te maken?

Sinds 2020 bestaan de Wet verplichte ggz (Wvggz) voor de geestelijke gezondheidszorg en de Wet zorg en dwang (Wzd) voor de ouderenzorg en gehandicaptenzorg. Het doel van deze wetten is dat mensen die zorg krijgen maximale vrijheid en veiligheid ervaren. De wetten gelden overal: thuis, tijdens dagbesteding en bij verblijf in een instelling.

Wat is de rol van de cliëntenraad?

De cliëntenraad adviseert de zorgaanbieder over de uitvoering van de wet en bewaakt of zorgverleners maximaal rekening houden met wensen en met wat voor iemand past bij het verlenen van verplichte zorg. De wetten regelen onder welke voorwaarden de zorgaanbieder mensen in hun vrijheid mag beperken, als het écht niet anders kan. Daarnaast is het belangrijk dat de zorg veilig is. Zoals bij het geven van medicijnen.

Hoe kom je tot een goed advies?

Bespreek als raad wat je visie is op vrijheid en veiligheid of verplichte zorg. Dat helpt bij het geven van adviezen en in het gesprek met de zorgaanbieder. Om dit gesprek goed te voeren kan de cliëntenraad een handige gesprekstool van LOC gebruiken (www.loc.nl/gesprekstool).

Wat zijn de rechten van de cliëntenraad?

Iedere zorgaanbieder die verplichte zorg biedt, moet een beleidsplan hebben. De cliëntenraad heeft instemmingsrecht op dit plan. Ook huisregels en klachtenregelingen staan in dit beleidsplan. En hoe de zorgaanbieder verplichte zorg voorkomt en hoe deze zorg wordt afgebouwd. Meld als cliëntenraad tijdig dat je bij dit beleidsplan betrokken wilt worden en maak afspraken over hoe je zicht houdt op de uitvoering van dit plan.

Hoe kun je verder de vinger aan de pols houden?

De zorgaanbieder maakt ieder half jaar een analyse van de verplichte zorg die verleend is aan mensen. Maak als cliëntenraad afspraken met de zorgaanbieder over het ontvangen en bespreken van de analyse. De reactie die de cliëntenraad hierop kan schrijven, stuurt de zorgaanbieder dan samen met de analyse door naar de de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ). Die ziet erop toe dat zorgaanbieders terughoudend en zorgvuldig omgaan met dwang in de zorg en rapporteert hierover aan de regering.

En verder?

In beide wetten staat dat mensen die verplichte zorg ontvangen toegang krijgen tot een cliëntvertrouwenspersoon (Wzd) of patiëntenvertrouwenspersoon (Wvggz). De vertrouwenspersoon kan cliënten bijstaan als zij vragen of klachten over de verplichte zorg hebben en rapporteert hierover aan de zorgaanbieder en cliëntenraad. Spreek met de vertrouwenspersoon af hoe en wanneer deze aan de raad rapporteert. De cliëntenraad kan ook altijd advies vragen aan de vertrouwenspersoon.

Meer informatie vind je op www.loc.nl/vrijheid-veiligheid Zie ook pagina 8 en 26 over de Week van de Medezeggenschap van 3 t/m 7 oktober (www.weekvdmedezeggenschap.nl).

Mariëlle Cuijpers is als adviseur belangenbehartiging verbonden aan LOC.

blog /vlog

Allerlei mensen uit het LOC-netwerk plaatsen regelmatig hun ervaringen, kennis of vragen op het platform loc.nl. Via tekst, beeld en filmpjes. Het LOC-platform is een ontmoetingsplek om uit te wisselen over (mede) zeggenschap en waardevolle zorg. **Kijk ook op clientenraad.nl/praat-mee.**

Zinvolle daginvulling, ook in langdurige ggz

Deze zomer reisde een groep ggz-vernieuwers uit het land naar Roads Amsterdam. Dromen en knelpunten werden besproken en dat leverde nieuwe energie en ruimte op: om vaker de grenzen op te kunnen zoeken van wat mogelijk is. Het doel van de dagbesteding is dat iemand zich beter of goed voelt, omdat hij daardoor zin kan geven aan de dag. Maar dat is niet altijd even makkelijk! Lees verder op: **www.loc.nl/zinvolle-daginvulling**

Integraal samenlevingsakkoord

LOC-coördinator Marthijn Laterveer: “Het Integraal Zorgakkoord (IZA) brengt veel te weinig vernieuwing. Het is gestoeld op deels achterhaalde principes. Zoals marktwerking, kostenbeheersing en meten is weten. We zien al langer dat die weg niet de oplossing biedt die we zoeken. Een daadwerkelijke integraal akkoord is gericht op het zoeken naar nieuwe vormen van samenwerking, buiten de grenzen van de zorg, en vraagt een andere manier van organiseren.” Lees verder: **www.loc.nl/samenlevingsakkoord**

Vragen over notulen

LOC ondersteunt cliëntenraden bij hun medezeggenschapstaak. LOC, cliëntenraadsleden, ondersteuners en andere betrokkenen bij medezeggenschap plaatsen op het platform www.clientenraad.nl veel praktische informatie. Ook LOC-professionals delen er tips.

Zo schrijft LOC-adviseur Tiske Boonstra er: "Ik krijg de afgelopen tijd veel vragen over de notulen. Zijn notulen openbaar? Moet ik als cliëntenraad de notulen delen met iedereen die erom vraagt? Moeten we de notulen standaard aan iedereen opsturen? Wat ik dan zeg?
"De cliëntenraad is een vertegenwoordiging, belangenbehartiger van mensen. Het is logisch dat die vertegenwoordiging dan ook in openheid gebeurt. Het is dus goed als de cliëntenraad open communiceert met cliënten over wat hij doet en afstemt wat cliënten nodig hebben. Maar welke vorm heeft dat? Notulen en/of andere vormen? En in principe is de vraag ook van belang waarom er niet gedeeld zou worden!
"Een van de mogelijkheden is delen van notulen, maar er zijn meer opties om cliënten/naasten op de hoogte te houden van het werk van de raad. Afhankelijk van die behoefte kan het delen van notulen de voorkeur hebben, maar wat anders kan ook. Dit is onder meer afhankelijk van wat er beschreven staat in de medezeggenschapsregeling en het huishoudelijk reglement van de raden. Staat er iets in de stukken over deze afspraken en over notulen?
"Het gaat om waardevol contact; inspelen op wat de ander nodig heeft op een manier die bij hem of haar past. En dat weet je niet zonder het gesprek aan te gaan. Vraag na, vraag door en kom samen tot een passende werkwijze."

De hele blog en reacties: www.loc.nl/notulen

Tekst: **Douwe Dronkert**

Colofon

Hoofd/eindredacteur
Pien Heuts

Medewerkers aan dit nummer
José Broers, Mariëlle Cuijpers, Douwe Dronkert, Oscar Kocken, Willeke Krijgsheld, Xandra van der Kruk-Ras, Marthijn Laterveer, Theo van Ooi, Thom van Woerkom.

Foto's/Illustraties
iStock, Margreet Vloon

Leden/abonneeadministratie
LOC: Hof van Transwijk 2
3526 XB Utrecht
Tel: 030-2843200
E-mail: abonnees@loc.nl

Basisontwerp
Firm

Vormgeving
RAAK Grafisch Ontwerp, Utrecht

Druk
AltijdDrukWerk

Z&Z in gesproken vorm
abonnees@loc.nl of
030-2843200

Overname artikelen
Iedereen is van harte uitgenodigd artikelen, met bronvermelding, te gebruiken of te verspreiden.

Zorg & Zeggenschap is een kwartaaluitgave van LOC Waardevolle zorg en wordt gratis in tweevoud toegestuurd aan alle bij LOC aangesloten cliëntenraden, de Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden (CBB) en EBSCO Information Services. Een (extra) abonnement is mogelijk voor 50 euro per jaar.
Kijk ook eens op **www.loc.nl/tijdschrift**

Waardevolle zorg

LOC Agenda

3 t/m 7 okt. 2022

Week van de Medezeggenschap 2022

Nog ruim een week tot de Week van de Medezeggenschap. Dit jaar staat de Week in het teken van 'De toekomst is Waardevolle zorg'. Er staat een razend interessant en interactief programma te wachten. Doe je mee? En laat je ook binnen je eigen organisatie zien en horen wat de meerwaarde van medezeggenschap is? Zie ook pagina 8-9. Meer informatie en aanmelden via **www.weekvdmedezeggenschap.nl**

7 t/m 11 nov. 2022

Week van de Radicale vernieuwing

Vanuit de landelijke vernieuwingsbewegingen die LOC ondersteunt in de verpleeghuiszorg en zorg thuis, de langdurige ggz en jeugdzorg, organiseren we dit jaar met de deelnemers weer een landelijke inspiratieweek. Met activiteiten in het hele land en online. Overkoepelend thema: 'Op zoek naar Waardevol leven!' Zie ook pagina 10-11. Meer informatie en aanmelden: **www.weekvanderadicalevernieuwing.nl**

13 okt., 8 nov., 7 dec., etc

Sparren met cliëntenraden en LOC-adviseur

Tijdens de maandelijkse online sparsessies kun je met een adviseur en met de andere deelnemers van gedachten wisselen, vragen stellen, voorbeelden ophalen, zorgen delen over een actueel thema. Je kunt ook gewoon meeluisteren en leren van anderen. Of zelf een vraag of casus inbrengen. Geen presentatie, gewoon praten, kletsen, lachen en brainstormen. Meer informatie: **www.loc.nl/sparsessies**

Voor meer bijeenkomsten en cursusaanbod op maat: **www.loc.nl/bijeenkomsten**

Waardevolle zorg

LOC is een netwerk van mensen die betrokken zijn bij de zorg. We willen dat elk mens een waardevol leven kan leiden. Ook als die zorg nodig heeft. We hebben dat verwoord in een visie: 'waardevolle zorg'. Die vind je op www.loc.nl, net als de mogelijkheden om je aan LOC te verbinden. **Zo kun je bijvoorbeeld lid, vriend, ambassadeur of vrijwilliger worden.**

www.loc.nl